R ÇYZININ PЬROLETARЬJATЬ, BIRIGINDER!

SATSЬJALDЬ
CЬƢЬS

Qazaƣьstan Kyn cьƣьs Oblьstьq kəsip keŋesiniŋ çəne Semej qalalьq
Partьja, Keŋes Kəmijtetteri men partьja, keŋes kəmijtetiniŋ kəzeti

1932-çьl
30
Əgys
№ 54 (139)
kyn ara cьƣadь

Çazьluv bəsi

12 ajƣa	8 som
6 "	4 "
3 "	2 "

Çeke sanь 5 tijin
birinci çьl cьƣuvь

Basqarma ədirisi
г. Семипалатинск
ул. М. Горького № 33
telepon
Redəktirdiki 1-33
Orьnbasarь 4-97

ГАЗЕТНОЕ ОТДЕЛЕНИЕ
Семипалатинской
Центральной библиотеки
им. Н. В. ГОГОЛЯ

Bygingi sanda

- Astьq dajьndavƣa bəlcebektik qarqьn berilsin
- Savatsьzdьqtь çojuvƣa attanajьq.
- Keŋester odaƣьnda
- Davьl qaƣatьz
- Өndiris qabarlarь
- Otьrьqcьlandьruv çumьsь
- Kөperetip sijezi
- Eŋ aldь men bojama belsendilerden qutьluv kerek

Astьq dajьndav çumьsьna bəlcebektik qarqьn berilsin.

Əgystiŋ 25-icndegi melimetke qaraƣanda astьq dajьndav çumьsьnьŋ qarqьnь өte nacar өtkeni kөrinip otьr. Astьq dajьndav çusьnda tyk qarqьn çoq. Əgys çosparьnьŋ tek bolƣanь 31,4 pursenti orьndalьp otьr. Tөrtinci bes kyndikke qaraƣanda, besinci 5 kyndikte dajьndalƣan astьq əlide qajda artьq boluv kerek edi, biraq ol 5 kyndikten bul bes kyndiktiŋ ajьrmasь çoqtьŋ qasь.

Olaj bolsa orьndarda kyni bygynge cejin astьq dajьndav çumьsьna at ysti qarav, salaqtьq barlьƣь өzinen өzi bejgili məsele. Munь çosparlarьn 1 pursentten 10 pursentke cejin orьndap otьrƣan mьna **Ertis, Semej Tərbaƣataj M-gerkij ulan** avdandardьŋ isteriniŋ өzi-aq kөrsetip otьr. Bul vaqьjƣa" dajьndav çumьsьn өz beti men çiberyv çəne çospardь orьndaj almastьq avьr degen sьltav men çosparƣa qarsьlьq çasavcьlar sьqьldь apartoncьldьq kөriniske qarsь soqqьnь ujьmdastьra otьruv, çeke qalqoz sapqozdardaƣь qulqьu kөzdevcilik өzderiniŋ ƣana icip, çevin ojlavcьlьqqa çol bermev, çospardьŋ orьndalmav çaƣьn kөzdeletin baj qulaqtьŋ talabьna qarsь ajavsьz soqqь bere otьruv men qatar astьq dajьndav ja tanьsatьn ujьmnьŋ barlьƣь kөpcilik çumьsьn elemej onьŋ ornьna əkimcilik qoldanuvcьlьqqa qarsь qattь kyres acuvь kerek" degen өlkelik partьja kəmijtetiniŋ IV-ci pilenyminiŋ qavlьsьn orьndavƣa cьndap bəlcebekce kirispegendikten bolьp otьr devge ƣana boladь.

Sondьqtan avdandьq, avьl peselkelik partьja ujьmdarь çalpь keŋes çurtcьlьƣь, olqьlьqtь ydetbej kyni burьn osь bastan bul çumьsqa tijisti qarqьn beryv kerek. Ol ycin өlkelik partьja kəmijtetiniŋ VI-ci pilenyminiŋ korsetken" astьq dajьndav çosparьn ər bir qalqozƣa, çeke caruvaƣa durьs bөlyv, çospardь orьndalƣan egin çьjnavdaŋ burьn çetkizip, qalqozdar men qalqozcь əjelderin tolьq qatьsqan çalpьlьq cьjьlьstarьna saluv, çeke caruvalardьŋ cьjьlьstarьna saluv, çospardьŋ kөlemi qalqozdьŋ azьƣьna çəne tuqьm qorьna çetetindigin al endi orta çəne kөpijtki bьrlardьŋ keŋes bazarьda cьƣaratьn arqьlь bolatьndьƣь kөpcilikke tьlьq tysindirilsin, memleket aldьnda astьq çosparьn orьndavdaƣь mindetiniŋ sajasьj mənin qalqozcьlar uƣьnatьn bolsьn.

в) bul istegen eŋbek kynine qaraj egindi çьjnav basuv çəne astьq çosparьn orьndavьna qaraj astьq pen zətte, avanьs beryv çumьsь durьs ujьmdastьrьlsьn.

Endigi çьjnav çəne basuv çumьstarьn birdej çyrgizip çəne memlekettik astьqtь tasuv çumьstarьn eske ala qalqoz icinde adam çəne kөlik kycin durьs bөlyv kerek.

Punkitterge çiberilgen astьqtьŋ esebi durьs ajьnьp otьratьn bolsьn, onьŋ aqcasьn tolьq otьruvisi barlьq qalqozcьlardьŋ baqьlavьnda bolsьn.

Astьq qujatьn punkitter çaqsьlap ujьmdastьrьlsьn sөtke bojьna astьqtьq toqtavsьz çəne çedel alьp otьratьn bolsьn durьs, өlcensin, tapsьrьlƣan astьqtьŋ aqcasь tez berilip otьrsьn! kibijtansa mən kөrecekte durьs çazьlsьn punkit çanьnda astьq beryvcilerge qьzmet kөrsetyv isi (cəjxana kөzet өŋgime taƣь basqalar) ujьmdastьrьlsьn, arьz qьluvcьlardьŋ arьzьn tez qaralьp, çavabь berilip otьrsьn. Degen negizgi carttarь sөzsiz orьndaluvƣa tijisti.

Taƣь bir mindet kөpcilik arasьndaƣь çumьstardь kycejtyv boladь. Egin oraƣь men astьq dajьndav **tusьndaƣь partьja kөpcilik çumьsьn keŋ tyrde çyrgizyvde avdandьq kəmetetter barlьq partьja ujalarь top ujьmdastьruvcьlarь өndiris birijgədilerindegi kəmynester men çyrdizetin çumьstь eŋ kyrdeli mindet dep aldьna qojuv kerek.** Qьsqasь ər bir kəmuvnes, kəmsamoldar egin oraƣь men astьq dajьndav çolьnda kөzge kөrinerlik tabьsqa ije boluvьn ylken maŋьzь bar ekendigi tereŋ uƣьndьrьluvь kerek.

Egin **oraƣь çəne astьq dajьndav navqanь kezinde kəmyvnes eŋbek edisin satsьjaldь çarьs ekpindilikti bulardьŋ çosparƣь tyrlerin** kezektes ydetpeli çospar, çetek satsьjaldь ez ara səmek) emin erkin qolodnuvdьŋ erekcə sajasьj, meni bar. Bul **çenen kamuvnes pen kəmsamoldar iscyzinde satsьjaldь çarьs pen kөpcilik qatьnasqan ekpindilikfiŋ bastavcьsь çenə ujьmdasfьruvcьsь bolьp eŋbekkə өndiris quralqarьna өzdəriniŋ kəmyvnesce upьrtьrarajtьndьq ylьisin çeke isterj men kөrsete bilyv kerek:**

Kөktemniŋ egis navqanьnьŋ təçirijbesi kөpcilik sajasь çumьs pen mədenij-aƣartuv çumьsьn egin basьnda çumьs basьnda çyrgizyvdiŋ ajьrьqca pajdalь ekendigin kөrsetti. Pilenym osь təçirijbeni egin oraƣь men astьq dajьndav navqanь kezinde tolьq pajdalanuvdь kerek dep tanьdь.

„Çumьstan qol bosaƣan tьnьs kezderin kөpcilik ygit çenə mədenij-aƣartuv çumьsьn neƣurlьm molьraq çyrgizyv ycin bajdalsьnьp, davьstap kəzet oquv sajasьj өŋgime çazba, kijno, radьjo T,T, ujьmdastьrьp otьruv kerek" (pilənym qavlьsьnan)

Bulardan basqa aldaƣь turƣan mindetterdiŋ biri astьq pen savdaetyvcilik sьlaqtь astьq dajьndav çumьsьna səldenəŋ turatьn baj qulaq savdegerler men ajanbaj kyresyv boladь. Ortalьq partьja kəmijteti men qalьq kөmeserleriniŋ qavlьsь astьq dajьndav çosparь orьndalƣannan kəjin, tuqьm çosparьn çesap bolƣan son 15 ƣьjьnvardan kelgen qalqoz pen qalqozcьlar artьq astьqtarьn keŋes çəne qalqoz bazarь cьƣarьp satuvƣa erikti dep otьr.

Bunь men qatar kəzetimizdiŋ bygingi sanьnda ortalьq keŋes kəmijteti men sobnarkomnьŋ astьq alьp satarlar men kyresyv tuvralь qavlьsьn basьp otьrmьz. Bul qavlь partьja keŋes çurtcьlьƣьna, qalьŋ qalqoz çurtcьlьƣьna tegis çetkizilip kөpcilik kyreske tegis qatьstьrьlsьn. Alьp satarlar men kyres kycejtilip olardь tez arada auьzdьqtakƣa bar mal qoldanьlsьn.

Uzьn sөzdiŋ qьsqasь egys ajьnda, astьq dajьndav çumьsьnda ylken olqьlьq boldь. Bul kelecekke sabaq boluv kerek. Astьq dajьndav çumьsьndaƣь olqьlьqtarƣa çojuvƣa at salьsьp astьq dajьndav çumьsьna balcebektik qarqьn berilsin.

ьƣьs oblьsьnda astьq dajьndav navqanьnьŋ barьsь tuvralь „astьq dajьndav" orьnьnьŋ Besinei 5 kyndiktiŋ Məlimeti

Iret sanь	Avdan atfarь	Əgys ajьnьŋ çosparь	Orьndalƣanь	Pursenti esebi men
1.	Kөkpekti	1950	46	2,3
2.	Pabьlader	470	229	48,7
3.	Ertis	4500	45	1
4.	Kyrcim	2880	652	22,6
5.	Maksim-gərkij	5740	464	8
6.	Өskemen	8040	4533	56,3
7.	Suruvpa	900	1960	217,0
8.	Bes-qaraƣaj	1690	406	24
9.	Çarma	2460	1208	49,1
10.	Camanajqa	6320	2158	64,2
11.	Bel-aƣac	3560	1294	36,6
12.	Zajsan	1520	267	17,6
13.	Ulan	530	53	10
14.	Ziraŋ	3820	579	15,2
15.	Semej	4 0	5	1,2
16.	Tarbaƣataj	6,0	1	0,1

Davьl qaƣatьz

Egin oruv, çьjnav çosparь 37,8 aq pursent orьndalьp otьr

Qarqaralь - Zajsan Tarbaƣataj - Cьŋƣьstav

Avdandarь kөpciliktiujьmdastьra bilmej otьr

Egin oraƣьn bəlcebektik qarqьna berilsin

qarqьn kycejtilsin

Egin oraƣьnьŋ qarqьnь əli bajaƣьsь Qaj avdanda bolsada egin oraƣьna bəlcebektik qarqьn bere alьp otьrƣan ujьm kem-de-kem.

25- Əgyske dejingi məlimetke qaraƣanda kyzgi egis 92. 3 pursent çazƣь egis 37,8 pursent qana orьndalьp otьr. Osь bes kyndiktetek 8 aq pursent qosьlьp otьr. bul ərijne qarqьnnьŋ tykke turmajtьndьƣьn kөrsetedi.

Majalav iretinde de olqьlьq kөrine bastadь. Mьjsalь orьlƣan 37,8 pursent bolsa budan majalanьp otьrƣan 30,8 pursent kej bir avdandarьmьz өte artta qalьp otьr: Qarqaralь (3,6 pursent) Zajsan (11, p) tarbaƣataj (3,2) Cьŋƣьztav (5,8) bul avdandarda egin oraƣьna bəlcebekce kirispej otьr devge keledi. Kөrine kөzge „Өzi biter" ge salьnьp apartoncьldьq istep otьr.

Vaqьt az qaldь. Endi salaqtьqtь çojatьn mezgil boldь. Bar kyc bar çigerdi salьp kөpcilikti egin çьjnav çumьsьna ujьmdastьrьp astьqtь ьsьrap etpej tez arada orьp çьjnap alajьq!

Cьƣьs Qazaƣьstau astьq dajьndav odaƣьnьŋ ər bir sektirlerden nentiner esebi men 25-əgyske dejin dajьndaƣan astьq Məlimeti

	Sektir atь	Osь esep bergence tyskence	Navqan bas talƣalь orьndasqanь	Pursent esebi men orьndaƣanь
1.	Sabqozь.	—	297	3,5
2.	Qalqozь ben M.S.S.	1966	35,33	63
3.	Qalqozdar basqa	2528	7390	69,5
4.	Çeke caruva	30	48	5,9
	Barlьƣь	4524	11268	41,2
5.	Mindetti çospar	17	17	—
6.	Qajtarьlƣan tuqьm qorь	522	2500	21,4
	Baj-qulaq çьjnalƣanь	558	2022	18,3
	Barlьƣь oblьs, maŋьnda	5721	15807	31,4

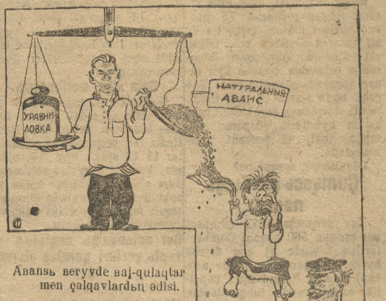

Avansь beryvde baj-qulaqtar men çalqavlardьŋ ədisi.

Səvdegercildik

Ben kyresyv tuvralь.

Odaqtьq Ortalьq keŋes kəmijteti men qalьq kamijsarlar keŋesiniŋ qavlьsь.

Odaqtьq ortalьq atqaruv kəmijteti men qalьq kəmijsarlar keŋesiniŋ 1932- çьlƣь 20-majdaƣь qavlьsьnda „qalqoz qalqozcьlar çana eŋbekci çeke caruvalardьŋ savda istev tərtibi tuvralь" səvdegercilikke qarsь burьnƣь cьƣarьlƣan qavlьnь keŋejtyv iretinde çeke savdegerlerdiŋ məgəzin larөk acuvlarьna alьp-satarlardьŋ çumьscь qalqozcьlardь çep pajdalanuvьna çol bermej, tamьrь qьrqьlьp otьrьlsьn degen bolatьn.

Soŋƣь kezderde tьjьm salƣanƣa qaramastan səvdegerciliktiŋ etek aluvь, əsirese kөpcilik qoldь tavardь sьlьp satuycьlardьŋ kөbejgendiginen odaqtьq ortalьq keŋes kəmijteti men qalьq kəmijsarlar keŋesi memlekettik sajəsij mekeme men pьrakoror orьndarьn çana çergilikti ykimet orьndarьn səvdegercilikti bir çola çojuvƣa, səvdegercilik istegenderdi men alьp satarlardь ecbir çeŋildiksiz kansentьrat sьja lagirine 5 çьldan 10 çьldьq syrekke dejin ajdavƣa mindettendiredi.

Odaqtьq ortalьq atqaruv kəmijtet aƣasь:

Kəlijnin.

Odaqtьq qalьq kəmijssarlar keŋesiniŋ aƣasь ycin.

Kojbeicep

Odaqtьq ortalьq keŋes kəmijtetiniŋ qatcьsь:

Enuvkijdze

Savatsьzdьqtь çojuv çumьsьna attan salamьz

Kəzetimizdiŋ өtken sanьnda Kəlijnin çoldasdьŋ savatsьzdьqtь çojuv tuvralь barlьq keŋesterge savatsьzdьqtь çojuv qoƣamьnьŋ ujьmdarьna. Barlьq mədenijet əskerleri men savat aƣac mektep oquvcьlarьna, qatьn bastьq.

Kəlijnin çoldas **„savatsьzdьqtь çojuv qoƣamьna kemektesip ekpindi kəpefinij çumьs arqьlь" savatsьzdьqtь çojuv majdanьnda çeŋip cьƣьp өktəbir teŋkerisiniŋ 15 çьldьq merekesine ujь tanьstar men kelyv kerek"** dep çazdь.

Sөz çoq. Savatsьzdьqtь çojuv çөniude çalpь keŋester odaƣьnda qaldь. Qazaƣьstanda onьŋ icinde bizdiŋ oblьsьmьzda da iri tabьstarьmьz bar. Biz burьnƣь suvdaj qaraŋƣь el emesbiz. Bizdiŋ avьlda bolsьn derebnede bolsьn eki yjdiŋ birinen qat tanьjtьn adam tabьladь.

Alajda bizdiŋ bul tabьsьmьz çetkilikti keŋil qanaƣattanarlьq tabьs emes. Biz qalьqtь çappaj savattь el etyvimiz kerek. Ujitkeni biz satsьjalijizim dəvirine ajaq basьp otьrƣan el bolamьz.

Olaj bolsa, savatsьzdьqtь çojuv çumьsь, satsьjalijizimdi ornatuvdaƣь iri cartьŋ biri bolьp tabьladь. Savattь bөluv degen sөz, mədenijat satьsьnan bir adam ilgeri basuv, aqtь-qaranь tanuv degen sөz boladь.

Sondьqtan savatsьzdьqtь çojuv çumьsьnda erekce balcebektik qarqьn boluv kerek. Bul çumьsqa at ysti „çyrdim bardьm" qarav, өzi biltedigi salьnuvsьzdьq apartoncьldьq kөz paras. Mundajlar men kyrese bilyv kerek.

Soŋƣь kezderde savatsьzdьqtь çojuv çumьsь tьm bajavlap qalьp otьr. Kej bir çerlerde savatacqьc mektepterdiŋ atь bar dazatь çoq. Bir qatar çerlerde qalьq aƣartuv ujmdarь ezi bitədi" men çyr. Bul qьlьqtardьŋ ykimet partьjanьŋ savatsьzdьqtь çojuv çөnindegi ustap otьrƣan çolь men yc qanasa sorpasь qosьlmajdь. Bul barьp turƣandarktan cьldьqdevgeƣana boladь. Bulqarqьn men savatsьzdьqtь çoja almajmьz.

Olaj bolsa oblьstan bastap aydan avьlƣa cejin savatsьzdьqtь çojuv məselesi çedel tyrde qolƣa aluvlarьmьz kerek.

Өktəbir teŋkerisiniŋ 15 çьldьq merekesine eki aj dajaq qalьp otьr. Osь eki ajdьŋ icinde biz savatsьzdьqtь çojuv çөninde iri tabьstarƣa ije boluvьmьz kerek. Kөzge kөrinerlik nətijçeli isimiz boluv kerek. Savatsьzdьqtь çjuv majdanьnda arьtta qalmaj alda kelyvge kyrese biluvimiz kerek.

Bul ycin çalpь partьja keŋes çurtcьlьƣь mektepter oquv yjleri savatsьzdьqtь çojuv qoƣamdarь ər bir muƣalimder kəmsamoldar attanьs çarьjalav kerek. Avdan men aydan, avьl men avьl, mektep pen mektep satsьjaldьq çarьsqa tysyvleri kerek.

Uvaqьt bolsa az qaldь. Mundaj bolsa ylken. Biraq balcebekce qarqьn bere bilsek kөpcilikti ujьmdastьra bilsek bitbejtin is çoq. Mymkincilik çoq emes bar. Qoldan kelmejdi emes, keledi. Olaj bolsa çul çumьstь ьсьndap qolƣa alьp qьzuv tyrde kirlsyv kerek.

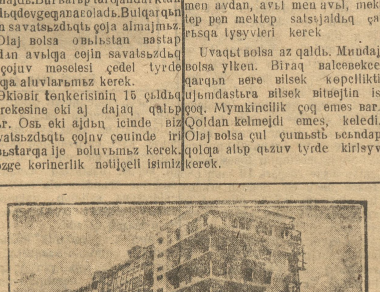

Satsьjaldь qurьlьs majdanьnda

Keŋester odaƣьnda

Qьzьl əsker qatarьna tap çaƣьnan u tamdь çastar çiberelik.

Məskev. zaŋ kəmeseri 1910-çьl tuvƣan çastardь əskerlikke caqьruvƣьp dajьndьq çөninde өziniŋ tөmengi ujьmdarьna qat çazьp otьr. Qьzьl əsker qatarьnan orьn almaq bolƣan tap çavь men aram ojlьlardьŋ ajlasьna qarsь yzildi kesildiukyresyvdi tapsьrdь. Qьzьl əsker qatarьn tap çaƣьnan iriktevde zaŋ orьndarьnьŋ qьraƣь boluvь kerek.

Bir sьrьra çastar çazьlƣan ornь qьzmet çerine qaraj caqьrьlƣalь otьr. Pьrkoror orьndarь Avdandьq Bvьldьq qalalьq keŋesterdiŋ caqьruv kəmijsijəsi suraiqan məterijəl minerdemelerdi kezinde çiberip otьruvьn qattь baqьlasьn.

Çurtcьlьqtь qatьstьra otьrьp qьzьl əsker qьzьl bolattaqьlardьŋ olardьŋ semijasьnьŋ arьzdarьn çergilikti orьndar qalaj orьndaƣanьn təkseryv kerek, əskerlikke caqьrьlatьn çastarƣa aqьl berip çөn siltejtin əskerlik pynkitterde orьn acьlsьn.

cet memleketterden kelgen çumьscьlar partьjaƣa kirip çatьr.

Saratьrtaƣь kəmbajьn zavatьndaƣь cet memlekettik çumьscьlarь arasьnda partьjaƣa kiryvciler kөbejdi. Partkөm cet memleket çumьscьlarьnan partьjaƣa 10 adam aldь. Burьn Əbistirijeniŋ satsьjal-demokirat partьjasьnda bolƣan çumьscь-Dijkke arьzьnda: satsijal - pacisterden bir çola bezdim dejdi. Girebnijcek arьzьnda 10 çьl bojь əbistirijenin S-D partьjasьnda boldьm. Keŋester odaƣьna kelip kəmmyvnes partьjasьnьŋ çumьsьn kөrgennen kejin purьltarьjattь azaattьqqa çetyvge bastьruvcь tek Lenin partьjasь ekenin tysindim. Mellip partьjaƣa kiryv sebebin tysindirgender 5 çьl kermanje satsьjal demokirat partьjasьnda boldьm. Saratьr zavьtьnda 8 çьl çumьs istegennen kejin satsьjal-demokirat partьjasьnьŋ çumьscьtlardь sьrttan satatьnьn purьltarьjat partьjasь tek kəmyvnes partьjasь ekenin bildim dejdi.

Çumьscь qalqozcьlar qaьnanem qurajdь qaracьlar çavapqa tartьlsьn.

Qarkip. Çmusçь qalqozcьlardьŋ baspa sөz betinde çarьjalanьp çumьscь-qalqoz inspeksijesine tysken qattarьn tekseryv çumьsьna salaqtьq qьlƣanьycin Artemop K. K. R, K. J. nin bastьƣьna qattь eskertyv çasaldь. Onsoŋ Kadeep çumьscь qalqoz inispeksijesiniŋ bastьƣьna ortalьq partьja kəmijtetiniŋ ujьmdastьruv bөliminiŋ kəzette basьlƣa mətirijal çөnindegi suraƣьn teris burƣandьƣь eskertilip өtken.

Өnerli kesip ortalьqtarьna aƣac egyv çumьsь.

Məskev: R. S. P. S. R. din qalьq caruvacьlьq kəmesereti toƣaj өroatuv çumьsьnьŋ qortьndьsьn çajadь. Resejde aƣac egyv çөninde bir talaj netijçe cьqqandьƣь kөrinip otir. 18 kijlometir çerge kөcelerge aƣac egyv çosparь 231 kijlometir bolьp orьndalƣan. 180 gektir çerge ekpe aƣactar tuqьmь salьnƣan. (Çospardьŋ 180 pursenti)

Bul çөnde erekce kөŋil bөlingen çerler iri өnerli kesip ortalьqtarь men çaŋa salьnьp çatqan qurьlьstar Məskev, Leningirat, Stalingirat, Zaratop, Astarqa, Çəne Oral, Ьjbanobьskij oblьsь., Bobrijk, Qaraƣandь.

Kəzirde kyzgi mavsьmƣa keŋ tyrde dajьndьq çyrip çatьr.

Odaqtьq 7-kəmsamol kənperenseniŋ qavlьlarьn talqьlajmьz

Kəmsamoldar çoldqs Salsanьrdьn bajamasьn talqьlap otь-

Rijdirdiꞑ tav seƣь men

Kirpic zavatьnda çumьscьlar çaʙdьƣь oꞑdalmaƣan

Qьdьrmalar etek alьp, qarqьn qoçьrap otьr.

Ken cьƣaruv, kirpic qujuvdaƣь ijesizdik savapsьzdьq çojьlьp, çumьscьlar azьƣьna qol suqqan zьjankester çedel paralansьn.

Qьdьrmanьꞑ qьrsьƣьnan ɵndiris çosparь olqьlanьp çatьr.

Rijdir: tav seƣь 32-çьldьꞑ ʙirinci toqsan çosparьn 76 pursent, ekinci toqsan çosparьn 42 aq pursent orьndap edi. Ɵtken eki toqsannьꞑ olqьlьƣьn 3-toqsanda çojuvdьꞑ orьnьna kyn sanap qarqьndь əlsiretip otьr. Tav seƣь əgys ajьnda 31 mьꞑ tonna ruvdь cьƣaruvь kerek edi alƣacqь on kyndiktiꞑ çosparьn 437 tonna, jəkij 41 pursent ƣana orьndadь.

Olqьlьqtьꞑ seʙeʙi ne?

Çumьscь çaʙdьƣь nacar

Tav seƣьnda 1672 çumьscь ʙar munьn 560 qazaq. Çumьscьlardьꞑ kɵʙinde yj çoq dalada kyrke, ʙalaƣanda (ər çerde ʙьtьrap) çatadь. Ujьmdasqan kɵpcilik ʙaraqtarьnda turƣandьqtan çumьscьlar oquvьnada qoƣam çumьsьna, çьjьlьstarƣa qatьnasuvlarьna cərgez ʙoladь.

Çumьscьlarƣa arnalьp acьlƣan larək məgəzinder ɵte az. Çumьscьlarƣa tijesi azьq çetkilikti tyrde ʙerilmejdi. Kijimniꞑ ʙerilyvide maqtarlьq emes. Çumьscьlar turmьsьn oꞑdav çeninde ken ʙastьqtarь çɵndi tykte istemegen. Osьnьꞑ qьrsьƣьnan qьdьrma kɵʙejip ketti. Birinci Ekinci toqsanda qьdьrmanьꞑ sanь (seʙepsiz çumьsqa kelmej qalƣan) 14 adamƣa çetti. Eꞑʙek aqь tɵlevdede tərtip çoq, vaqьtьnda ʙerilmejdi, al ʙerilgen mezgilde aqca qьzmetkerleri durьs esep çasaspajdь.

Dem alьs ʙerilmegen.

Birlestik cart ʙojьnca ken çumьscьlarь 6 ajdan kejin dem alьs aluvlarь kerek edi, Biraq Redir tav seƣьndaƣь çumьscьlar 11 12 ajdan tipti 15 ajdan ʙeri kezekti dem alьs ʙerilmegen dem alьs ala almaƣan kelim ʙet sekildi 35 çьl caqtьda çumьs istegen maman (ʙorcik) çumьscь, çumьstan cьƣьp ketti.

Çer astьndaƣь caqtьnьꞑ qavьptь çerleri qaralьp otьrmajdь.

Caqtьnьꞑ qulajtьn çerlerin ençenerler kɵrip kyn ʙurьn arnavlь caralar qoldanʙajdь. Çaqьnda ostocnij zaʙojda altь çumьscьnь ruvdь ʙasьp ɵlip qaldь.

Çat adamda çoq emes.

Osь kynge dejin tav seƣьnьn caruvacьlьq ʙɵlimin ʙasqarьp kelgen ərentnij kɵr degen ʙolatьn. Çaqьnda çumьscьlar çaʙdьƣьnьꞑ nacarlanuvьnan caruvacьlьq ʙɵlimdi qarastьrƣanda ərentnij cɵp aqtьn əpijtserleri ʙolьp cьqtь. Kəzirde orьnьnan alьnьp tutqьnda otьr. Çumьscь çaʙdьƣьna kɵꞑil ʙɵlmej ədeji qas kynemdik pen zьjankestik istegen sumƣa ajavsьz çaza ʙilyvin kytemiz.

Çumьscьlar oquvƣa tygel tartьlƣan çoq.

Tav seƣьnda 400 dej savatsьz çumьscь ʙar, kəzir savat acatьn mektepke tartьlƣanь 100 adam ʙularda oquvƣa sijrek qatьnasadь. Savatsьz çumьscьlardь ujьmdastьrьp tygeli men savat actьruv çɵnde arnavlь caralar istelmej keldi. Çumьscьlar ʙaraƣьnda qьzьl ʙurьc oquv yji çoq mədenij aƣьrtuv çumьstarь ɵte nacar.

Ɵndiris çosparь olqьlanuvь, çumьscь çaʙdьƣьnьꞑ oꞑdalmaj mədenij aƣartuv çumьstarьnьꞑ çyrgizilmevi ʙurьnƣь ʙascьlardьꞑ Ьstalinniꞑ altь cartьn is çyzine asьra almaƣandьƣь. Kəzir çaꞑadan qurьlьp otьrƣan ken ʙastьqtarь partьja kəllektiʙiniꞑ çetekcileri qalьꞑ çumьscьlar men qol ustasьp ujьmdastьra otьrьp qarqьndь ydetip ʙirinci ʙes çьldьqtьꞑ qortьndь çьlьndaƣь satsьjaldь mindetterdi ʙalceʙekce orьndar dep senemiz.

„S.C.“tьꞑ ʙirijgədirleri **Baqadajulь Mustapa ulь. Aqsaqal ulь, Muqac ulь, Sьzdьq ulь, Qaʙьlaj ulь,**

«Maꞑqa» kenindegi

Olqьlьq ekpindi eki on kyndikte çojьlatьn ʙolsьn.

Maꞑqa altьn keni 31-çьlda ɵndiris çosparьn orьndaj almaƣan edi, 32-çьldьꞑ 1-2 toqsan çosparьnda toltьra almadь.

Çumьscь cetkilikti emes.

Ɵtken ʙirinci toqsanda tav seƣьna 104 çumьscь aluvdьꞑ orьnьna 46 kisi alьnƣan jəkij çospar 44,2 pursent ƣana orьndalƣan.

Ekinci toqsannьꞑ əpirel ajьnda 116 zaʙojcik tьna 53 adam ƣana alƣan, yjin ajьndada 113 tьꞑ orьnьna 56 adam ƣana çumьs istedi.

Toqsan çosparьn toltьra almadь.

Birinci toqsan tas qazuv çosparь 3000 tonna edi ʙudan 1833 tonna jəkij 33,2 aq pursent orьndadь. Ekinci toqsannьꞑ əpirel ajьnьꞑ ɵndiris çosparь 20.3 pur. [illegible]

Tьranьsportta oꞑʙaj otьr,

Negizgi çospar ʙojьnca maꞑqa keniniꞑ tьranьsportьnda 188 kɵlik ʙoluv kerek edi. Budan 89 ƣana kɵligi ʙar. Kɵliktiꞑ kɵʙi arьq qьs ʙojь kytilmegen qalaj ʙolsa solaj pajdalanьlьp kelgen tijisti normь ʙojьnca ər ʙir çumьscь atьna 4 kijlogiram sulь ʙerilyvi kerek edi. Kəzirde ʙir kijlogiram nan ʙerip otьr. Tьranьsportta 95 kisi ʙoluv kerek edi, eseptej kelgende 104 adam çyrgeni taʙьldь tьranьsport ʙastьƣь artьq 9 adamdь ʙilmepti.

Çumьscьlarƣa çumьs atьn ʙekitip ʙere almaƣan kim ʙolsa solʙet kelgen attь ijelenip ijesizdik etek alьp otьr.

Zapas materijaldar çoq

Tas uvatьp ken qorьtatьn pəʙirik yjin ajьnьꞑ 23-kyni toqtap qaldь. Seʙeʙin qarastьrƣanda məcijneni qozƣajtьn qajьsь yzilip qalƣan eken. Zapas qajьs çoq eken, pəʙirik 20 kyndej toqtap qaldь.

Tas qazatьn məcijne (pirparatьr) ge penzin ʙolmavьnan eki ajdan ʙeri ʙos tur.

Bul məcijne çyrgizilip iske kirisse ʙir ajda 500 tonna ruvdь tas qazьp cьƣaratьn edi.

Ken ʙascьlarь 200 caqьrьm çerdegi kɵmackide ʙolatьn, ɵndiriske kerekti çetimsiz materijaldь surap telegiram ʙerilgeli əlde qacan ʙiraq çavap çoq

Çumьsc çaʙdьƣь oꞑdalƣan çoq.

Çumьscьlardь azьq-tylik, kijim, çataq yj men qamtamasьz ete almaj otьr. Çumьscьlar kəperetiʙine kelgen tavardь, pirikəc'kter aqcasь ʙarƣa ƣana ʙeremiz dejdi, al çumьscьlarƣa eꞑʙek aqьda uvaqьtьnda ʙerilmejdi. Artəmenke, Keleʙijn degen çumьscьlardьꞑ 31-çьlƣь eꞑʙek aqьlarьnanda alьnʙaƣanь ʙar eken.

32-çьldьꞑ çazьnda çumьscьlarƣa arnap 36 kisilik eki ʙaraq, 4 ʙɵlmeli 4 yj, çəne qulьp səlmaq edi ʙuda salьnʙaj qaldь. Çumьscьlar turmьsьn çaqsьrtʙaƣandьqtan 29-çьldan ʙeri kele çatqan 96 çumьscь cьƣьp ketti.

Çaqьnda partьja alqasь men, çaqtь kəmijtetiniꞑ məçilisinde çumьscь çaʙdьƣь tuvralь məsele qaralьp çaʙdьqtav ʙɵlimi men tekseretin kəmijsije qurьlƣan. Kəmijsije qarastьrьp kelip çumьscь çaʙdьƣьnьꞑ oꞑʙaj otьrƣanьn ɵndiris kənperensijesiniꞑ aldьna qojdь. Çaʙdьq ʙɵliminiꞑ ʙastьƣь maꞑqa kynindegi çumьscьlardь eskeryvsiz tastap kɵmekci kəmʙьjnatьna çatьp alƣandьqtan, tijisti cara qoldanuv ycin materijalьn purokərorƣa tapsьrdь.

Maꞑqa keniniꞑ orasan olqьlьqqa tysip ɵndiris çosparьnьꞑ orьndalmavь, ijesizdik çavapsьzdьqtьꞑ etek aluvь Ьstalin çuldastьꞑ 6 cartьnьꞑ tolьƣьnan iske asьrьlmavьnan ʙolьp otьr. ɵndiristegi partьja alqasьnьꞑ çaꞑa qurьlьsь ʙarьlьq kemcilikti qarastьrьp, çaꞑaca ʙascьlьq ete ʙastadь, kəzir ekpindi eki on kyndik çarьjaladь. Kəzir ɵndiris çumьscьlarь 1-2 toqsannьꞑ olqьlьƣьn 3-toqsanda toltьruvƣa qarqьn men kiristi.

Botaʙaj ulь

Çumьscьlar usьnьsь eske alьnʙaj otьr.

Ylʙistьrojdьꞑ kirpic zavatьna kerekti qum 5 caqьrьm çerden at pen tasьladь. Bul qьjьncьlьqtь oꞑajlatuvƣa mymkindik ʙeretin zavatqa ʙir caqьrьm çerden (as kɵlop) qum tabьlƣan. Bul qumdь qьjьmlaʙoratorьjaƣa əkep ʙilim çolь men qarastьrƣanda kirpicke çaramdь dep tapqan.

Çaꞑa taʙьlƣan qumdь pajdalanuv çeninde çumьscьlardьꞑ mьnadaj usьnьstarь ʙoldь

Birinci-qum men zavattьꞑ arasьna temir çol salьnsьn.

Ekinci-kəzir ʙos turƣan 2 matoʙoz ʙen 8 donkər qum tasuv çumьsьna pajdalanьlsьn.

Ycinci-zavatqa kerekti saz ʙalьq (zavatqa 250 metir çerde) ʙen suv (1000 metir çerde) tasuv çumьsьn çeꞑildetyv ycin zavat pen eki arasьna temir çol çyrgizilyvi kerek.

Çumьscьlardьꞑ ʙul usьnьstarь əli kynge cekti eskerilmej ajaqsьz qalьp qojdь. Mymkindigi ʙar caralar istelmegendikten ɵndiris çumьsь olqьlьqqa tysip negizdi çospardь 1 m. 200 mьꞑ kirpicten 7 mьꞑ 500 kir ƣana orьndaldь.

Dajar turƣan məcijne kycin pajdalanʙaj, çumьstь qol men (eskədis) istev, ɵndiris ʙascьlarьnьꞑ çumьstьꞑ san-sapasь men kyrese almaƣandьƣь. Bul sekildi eski ədister çojьlьp, tez arada çaꞑa çaƣdajlar iske asьrьlsьn.

Ьвьraj.

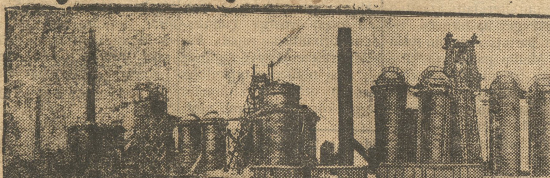

Donʙas ɵndirisindegi domna-pecteriniꞑ sьrtqь kɵrinisi

Çumьscь çaʙdьƣьnaaram qolьn suqqandarƣa çaza ʙerildi.

Rijdirdiꞑ çaʙdьqtav ʙɵlimi soꞑƣь kezde çumьscьlardьꞑ muꞑ muqtaçьn ɵtemej, azьq, kijimge tarьqtьrƣan ʙolatьn. Çaʙdьq ʙɵliminiꞑ çumьsьn qarastьra kelgende 5 mьꞑ ʙut astьq, 11 mьꞑ 100 som aqca orьnsьz çoq ʙolьp cьqqan. Bul çumьstь tergej kelgende 115 adam ajьptalьp sotqa tartьldь. Sot ʙolƣanda Zuvep, Ɵsijpoʙ degender ʙastap çeti kisi ʙirigip ujьmdasьp alьp 720 ʙut astьqtь ʙas pajdalarьna çumsaƣandьƣь mojnьna qojьldь. Çaʙdьq ʙɵliminiꞑ ʙascьlarь Məkejip Uvlip degender 3 mylijen somdь orьnsьz ustap, ьsьrap qьlƣan, ʙas pajdalarьna çumsaƣan.

Ajьpkerlerdiꞑ kɵʙiniꞑ taʙь çat adamdar ʙolьp cьqtь. Sot aldьnda ajьptarь mojьndarьna qojьlьp 10 çьldan tutqьn çazasь ʙerildi.

Çumьscьlardьꞑ çaʙdьƣьna arnalƣan zattar men aqcanь ʙas pajdasьna çumsap, zьjankestik istegen sumdarƣa ʙerilgen çazaƣa sot məçilisindegi çurtcьlьq razь ʙoldь.

Sьldьrʙaj ulь Ьвьraj.

„SATSЬJALDЬ CЬƢЬS“
kəzetine çazьlьꞑdar

Kerek çaraq kəperetipteriniꞑ 1-oʙьlьstьq sijezi

24-əgys kyni kecki saƣat 7 mɵlcerinde qalalьq tьjatьr zalьnda kerek-çaraq kəperetipteriniꞑ 1-oʙьlьstьq sijezi acьldь.

Sijez oʙьlьstьq kerek-çaraq kəperetiʙiniꞑ ʙastьƣь Curkin çoldastьꞑ qьsqaca kirispe sɵzi men acьldь.

Curkin çoldas keꞑester odaƣьnьꞑ, satsьjaldь qurьlьs majdanьndaƣь ulь ʙes çьldьq çosparьn 4 çьlda orьndap cьƣuv avьl caruvacьlьƣьn teqnijkelendirip satsьjaldь çol men qajta quruv, kyresindegi, çetiskendik taʙьstardь ajьta kelip mьnalarƣa toqtaldь.

Keꞑester odaƣьnda qalьq caruvacьlьƣь çьl asqan sajьn ɵrkendep ɵsip keledi. **Lenin** tastaƣan **„kimdi-kim“** uranь ʙykil odaq kɵlemindede, Qazaƣьstandada ʙir çolata satsьjalijzim pajdasьna cecilip otьr. Bul dəvirde 1-ʙes çьldьq çospardь 4 çьlda orьndap cьƣьp, ekinci tapsьz qoƣam satsьjalijzim quruv ʙes çьldьƣьn ʙəlceʙekce qarsь aluv kezeꞑinde kerek-çaraq kəperetipteriniꞑ aldьnda turƣan mindetter asa zor.

Ɵndiristi qala men, satsьjaldь avьldьꞑ arasьnda qatьnas ʙajlanьstь kycejtyvde. ɵndiris orьndarьnan ɵnip cьqqan zattardь avьl pəsɵlkege çetkizyv, avьl pəsɵlkeniꞑ ɵndirgen cijki zattarь men ɵndiris orьndarьn qamzьs etip otьruvda kerek-çaraq kəperetipteri erekce orьn aladь. Bunь ʙykil keꞑester odaƣьndaƣь savda aʙorotьnьꞑ 60 pursenti kerek çaraq kəperetipteriniꞑ qolьnda ekendigi ajqьn dəleldejdi.

Kəzirde kerek-çaraq kəperetipteri naƣьz mylijendegen kɵpciliktiꞑ ujьmь ʙop otьr. Keꞑester odaƣьnьꞑ 170 mylijendəp qalqь ʙolsa, sonьꞑ 60 mylijeni kerek-çaraq kəperetiʙinde myce. Ɵz oʙьlьsьmьzda 1 mylijen 200 mьꞑ qalьqtьꞑ 500 mьꞑь kerek-çaraq kəperetiʙiniꞑ mycesi.

Sol mylijendegen mycelerdi kerek-çaraq pen qamsьz etyv, olardьꞑ qolьndaƣь cijki zattarьn ɵndirme orьndarьna ujьmdasqan tyrde çetistiryv, keꞑes qalqoz savdasьn çolƣa qojuv, ɵrkendetyv, ʙygyn taꞑdaƣь kerek-çaraq kəpetetipteriniꞑ aldьnda turƣan mindetter mine osьlar.

Kerek-çaraq kəperetipteriniꞑ aldьnda turƣan kyrdeli məseleniꞑ ʙiri ʙaƣa narьq, məselesi, ʙul çɵnde orьndarьmьzda kɵp tysinʙevcilikter ʙar. Negizinde ʙazar narqь kerek-çaraq kəperetipteriniꞑ qolьnda ʙoluvь kerek.

Munь qalaj tysinyv kerek?

Ərijne ʙazar zatьna tuçьrьmdь ʙaƣa narьq ʙelgilev, keꞑes qalqoz savdasьn ɵrkendetyv çenindegi qalqozcьlar men, eꞑʙekci çeke caruvalardьꞑ ʙazarƣa cьƣarƣan zatьna nьq ʙaƣa qojuv dep tysinyvge ʙolmajdь.

Bul ycin kerek-çaraq kəperetipteri çospardan tьs zat dajьndav çumьsьn kycejtyvi kerek. Avьl pəsɵlkelerde qalqozcьlar men eꞑʙekci çeke caruvalardьꞑ qolьndaƣь artьq zattardь dajьndav isine erekce kɵꞑil ʙɵlinyvi qaçet. Əsirese avьl pəsɵlkege ɵndiris tavarlarьn kɵpcilik qoldь tavarlardь molьraq çetistirip, tapsьrƣan zatьna arzan tavar ʙeryv arqasьnda kɵpcilikti qьzьqtьra ʙilyvimiz kerek.

Osьlar arqasьnda ʙiz avьl pəsɵlkege muqtaç kereksinip otьrƣan arzan qoldь ɵndiris tavarьn çetkizip, onьꞑ arqasьna ɵndiris orьndarьndaƣь çumьscьlardь qala qalqьn avьl pəsɵlkeden cьƣatьn cijki zat, azьq-tylik ʙujьmdarь men qamsьz etyvdegi dənegerlik mindetimizdi orьndap cьƣatьn ʙolajьq. Munь men qaʙat qosьmca qor esebinde kerek-çaraq kəperetipteri qala maꞑьndaƣь caruvacьlьqtarьn kycejtyvleri kerek. Qala maꞑьndaƣь cavaptьlьqtь kycejtyv arqasьnda yj qojanьn ɵsiryv, qus ɵsiryv cocqa usaq mal kytimin çɵndev arqasьnda çumьscь çaʙdьqtav çumьsьn oꞑdav çana qorlar taʙьlsьn. Kɵpcilik tamaqtandьruv orьndarьnьꞑ çumьsьn çolƣa qojuv arqasьnda çumьscь qalqozcьlar kɵpciliginiꞑ mədemij turmьs çaqtarьn oꞑdav isin qamsьz ete ʙilejik.

Bes çьldьqtьꞑ 4-cecyvci çьlь 1932-çьl ɵndiris çosparьn tolьƣьmen orьndap cьƣuv ʙir çaƣьnan qarçьƣa ʙajlanьstь. Sondьqtan qarçь ustav çumьsьndaƣь uqьptьlьqtь kycejtyv, qarçь dajьndav çumьsьn kɵꞑildegidej ujьmdastьruv isteri erekce maꞑьzdь çumьstьꞑ ʙiri ʙolьp otьr.

Degen men osь uvaqьtqa cejin ʙiz qarçь çьjnav qarçьnь uqьptь ustav çɵnindegi mardьmdь dəncme istej almaj kelemiz. Kɵp çerlerde qaraçattь cəcip çiʙeryvcilik qalaj ʙolsa solaj ustavcьlьq, ɵnimsiz tavarlarƣa ustap qojuvcьlьq, sonьꞑ arqasьnda qancama qarçьnьꞑ qozƣalьssьz talaj mezgil çatьp qaluvcьlьqtarь ʙar. Bul kemcilikter tez arada ʙir çolata çojьluvь kerek.

-Erekce ʙir kɵꞑil ʙɵlinetin nərse otьrьqcьlandьruv məselesi. Bьtьraꞑqь kɵcpeli, cala kɵpeli qazaq eꞑʙekcilerin otьrьqcьlandьruv, ʙir çerge ʙasьn qosuv, mədenij turmьs çaqtarьn oꞑdav osьlar arqasьnda qalqozdardь ujьmdastьruv caruvacьlьq çaƣьnan nьƣajtuv, ʙygyn taꞑdaƣь kyrde çurtcьlьq aldьnda turƣan kyrdeli mindettiꞑ ʙiri. Biraqta ʙizdiꞑ kerek-çaraq kəperetipteri osь uvaqьtqa cejin otьrьqcьlandьruv çumьsьna çɵndi kɵꞑil ʙɵlmej keldi. Kɵp avdandarьmьzda otьrьqcьlandьruv çumьsь (Tipti aqsavlь. Degen men ʙul çumьstь çandandьruv isine ʙiz kirise almaj otьrmьz. Otьrьqcьlandьruv təckeleri, qurьlьs salьnьp çatqan çerlerge tavar çiʙeryv, kɵpcilik qoldь tavar çetistiryv, sonьꞑ arqasьnda qalqozcьlar kɵpciliginiꞑ ʙelsendiligin kɵteryv isteri qamsьz etilyvi kerek.

-Bizde kədir məselesi çɵndi qolƣa alьnʙaj otьr. Əsirese qazaq eꞑʙekcilerinen kəperetip kədirin dajьndap cьƣaruv isine erekce kɵꞑil ʙɵlinʙej keledi. Durьsьnda munsьz, qazaq eꞑʙekcilerinen kəperetip kədirin dajьndap cьƣarmaj turьp, qazaq avьlьnda kəperetip çumьsьn kɵꞑildegidej çyrgizip əketyvi mymkin emes. Ujitkeni Qazaƣьstannьꞑ tykpir-tykpirinde çatqan qazaq avьldarьnьꞑ erekce ɵzgecilikteri ʙar. Ol ɵzgecilikterdi tolьq tysinip çettikken adam ʙolmasa ʙasqa adamdar kəperetip orьnьnda qьzmet istep çurtcьlьq tilegin tolьq orьndap cьƣa almajdь. Bul ʙizdiꞑ qazaq avьlьnьꞑ turmьs ɵzgecilikteri men tanьs emes, evьropalьq çoldastardьꞑda qolьnan kelmejdi. Sondьqtan qazaq eꞑʙekcilerinen kəperetip kədirin dajьndav isiniꞑ erekce maꞑьz alatьndьƣь mine osьdan.

-Degen men osь uvaqьtqa cejin orьndarьmьzda qazaq eꞑʙekcilerinen kədir dajьndav isine at ysti qaravcьlьq ʙar, kɵrinevli orьscьldьqqa salьnьp, qazaqtardan kədir dajьndav çɵnindegi partьja derektiʙin ʙurmalavcьlьq ʙar.. „Qazaqtan cьqqandar, savda orьndarьnda qьzmet istej almajdь, olardan ec ʙir çemisti iste cьqʙajdь“ devcilik ʙar. Bul naƣьz ʙarьp turƣan ulь orьscьldьq partьjanьꞑ ulьt sajasatьn tysinʙevcilik. Bul sekildi qata pikirlerge ʙudan ʙьlajƣь çerde çol ʙerilmevi kerek. Qajьtken kyndede kədir dajьndav isin tez arada çolƣa qojuvьmьz qaçet. Munsьz kəperetip çumьsьn çolƣa qojuvƣa mymkin emes ekeddigi çurtcьlьqtьꞑ esinde ʙolsьn.

Bygyn taꞑdaƣь çyrip çatqan sajasьj caruvacьlьq navqandardan kəperetip orьndarь sьrtqarьtьs qala almajdь. Mylijendegen kəperetip myceleri avьl pəsɵlkede çyrip çatqan ʙarlьq sajasьj caruvacьlьq navqandarƣa ʙelsene qatьsьp solardь orьndap cьƣuvda partьja men ykimet orьndarьna tajanьc ʙola ʙilyvi kerek. Əsirese kəzirgi çyrip çatqan astьq orьp çьjnav astьq dajьndav çumьstarьnda kerek çaraq kəperetipteriniꞑ aldьnda turƣan mindetter asa zor. Avьl pəsɵlke astьq punkitterine ɵndiris tavarlarьn kɵpcilikti qoldь tavarlar çetistiryv astьq dajьndav çumьsьnьꞑ eꞑ maꞑьzdь uvcəskelerine yzdiksiz tavar çetistirip otьruv, astьq dajьndav isin udajь tavarlandьrьp turuv kəperetip ujьmdarьnьꞑ aldьnda turƣan asa maꞑьzdь mindetterdiꞑ ʙiri. Biz ʙul mindetterdi ʙalceʙekce orьndap cьƣa ʙiletin ʙolajьq.

Oʙьlьstьq sijez aldьnda turƣan məselelerdiꞑ ʙastьlarь mine osьlar. Bul məselelerdi tereꞑ alьp talqьlap ʙəlceʙektik cecindi alьp ol cecindini is çyzine asьruv isin sijez delegəttarь qamtamasьz eter dep senemin.

Oʙьlьstьq kerek-çaraq kəperetiʙiniꞑ ujьmdastьruv ʙujrasьnьꞑ tapsьruvь ʙojьnca 1-oʙьlьstьq sijez acьq dep çarьjalajmьz.

(Uzaq qol capalaqtav)

⁂

Budan kejin sijezdiꞑ ujьmdastьruv tərtipteri ʙekitildi. Sijez ʙasqarmasьna **Ьstakyvin Sapar, ʙek ulь Sьrƣaʙek ulь Morozьp. Giri Igorьp Cuzkijn Qurman ulь çoldastar** taƣь ʙasqalar 23adam sajlandь sijezdiꞑ kyn tərtiʙi:

1)kerek çaraq kəperetiʙiniꞑ çumьsь çɵninde ortalьq partьja kəmijteti men odaqtьq qalьq kəmesejler keꞑesiniꞑ ɵlkelik partьja kəmijtetiniꞑ qavlьlarь qazaƣьstandaƣьj kerek-çaraq kəperetipteriniꞑ çumьsь tuvralь ʙajandama (ʙajandavcь (Çarmuqamʙet ulь)

2) Oʙьlьstьq kerek-çaraq kəperetiʙiniꞑ ʙajandamasь-(ʙajandavcь Curkin Qurman ulь)

3) sajlav.

4) ɵlkelik sijezge ɵkil sajlav.

Budan kejin Morozьp çoldas oʙьlьstьq partьja kəmijtetiniꞑ atьnan sijezdi qutьqtap uzaq sɵjledi.

Sonь men kecki məçilis çaʙьldь

Otьrьqcьlandьruv çumьsьndaƣь

Ojsьraƣan olqьlьqtь çojuvƣa çumьla at salьnsьn

”Azьq-tylik kɵligimiz çoq„ dep ʙajʙalam salьp çyrgenapartoncьldarƣa çol ʙerilmesin

Otьrьqcьlandьruv çumьsь çedel qolƣa alьnʙaj otьr.

Cьƣьs Qazaƣьstan oʙьlьsьnda kɵcpeli-çala kɵcpeli ər sajda ʙьtьrap cacьlьp çyrgen qazaq eli men, ʙьjьl 11 avdanda 216 tɵc keniꞑ çaꞑa qonьs orьn ʙelgilendi. Munda 2510 yj-qora mektep avьruv qana, monca orьndarь salьnʙaq. Çerge ornalastьruv qonьs kesyv çumьsь tolьq çyrsede yj-qora saluv, kirpic qujuv, aƣac-tas-salam tasuv çumьsь ɵte nacar, ɵgiz ajaꞑda çyrip keledi.

Bul tɵckelerde otьrьqcьlandьruv çumьsь 5-əgyske cejin oʙьlьsьmьzda irgesi qalanьp ʙitken yj qoralar:

135 quruvcьlar yji, ʙir monca 13 sajman ьskьlatь, 12 usta dykeni, 25 astьq sarajь, 4 sьjьr qora, 12 çьlqь qorasь 3 qoj qorasь aq salьndь.

Onь men ʙirge avьl qьstaqtaƣь qalqoz, çekɵ qara caruvalardьꞑ ortasьnan 55 mədenij mektebi salьnʙaq edi. Kəzirde ʙirde ʙir mektep salьnƣan çoq. 7 avьruv qana orьnьnan salьnƣanь ʙirev aq. 514 qudьqtan əli kynge qazьlƣanь 18 ƣana qudьq,

Oʙьlьsьmьzda otьrьqcьlandьruv çumьsь 1-əpirelden ʙastap qolƣa alьnьp, dajьndьq çumьsьn erte çyrgizsede ʙalceʙektik qarqьn men qьzuv tyrde cuƣьl kirise almaj otьrmьz. Oƣan pakti: avdan-avьl, qalqoz ujьmdarь otьrьqcьlanuv çumьsьna kɵpcilikti qatьstьrьp-erekce qarqьn ʙere almaj keledi. Kɵpcilik avdandarьmьz otьrьqcьlandьruv sumьsьna at ysti qarap, navqan men navqandь ʙir-ʙirine ʙajlanьstьrьp çyrgizʙej otьr.

Çoƣarьda kɵrsetilgen 11 avdannьꞑ icinde yzdik cьƣьp, otьrьqcьlandьruv çumьsьna ojdaƣьdaj kirisip otьrƣan çalƣьz Paʙladar avdanь.

Qoldaƣь mɵlimetke qaraƣanda oʙьlьsьmьzda otьrьqcьlandьruv çumьsь 5-əgyske cijen 20 aq pursent orьndaldь.

Ujil ajьnьꞑ çosparь 25 pursent orьndaluv kerek edi. Budan orьndaƣanь 10aq pursent. Qьsqaca ajьtqanda otьrьqcьlandьruv çumьsь ojsьrƣan olqьlьqta otьr.

Tasьmal kyci tapcь.

Otьrьqcьlandьruv çumьsьnda çyrgen kyc kɵligi men adam kyete tapcь salьnʙaq yj-qoranьꞑ tɵʙesine çaʙatьn aƣac pen pondamettiꞑ kerekti tas kirpicti uvaƣьnda tolьq çetkize almaj otьr. Bьlajƣь qonьs orьnьna çospar ʙojьnca kerekti kirpic 10 mylijen 421 mьꞑ 170 qalьp edi. Budan kəzirde orьndalƣanь 24,5 aq pursent. Mec kirpictiꞑ çosparь 5 mylijen 430 mьꞑ 261 qalьp ʙolsa, ʙudan orьndaƣanь 0,3 ƣana pursent. Tɵʙe çaʙuvƣa kerek qamьs 347 mьꞑ 397 ʙavdan, orьndaƣanь 27,4 aq pursent. irgege qalajtun (pondamenit) at ʙaqlav sьjьrь 63 mьꞑ 636 tɵkce (kyʙe) metir ʙolsa, kəzirde orьndalƣanь 20,4 pursent Yj-qora, mekteptiꞑ tɵʙesine çaʙatьn aƣac çosparь 19 mьꞑ 685 tɵkce metir edi. Sondan orьndalьp otьrƣanь 9,7 aq pursent. Tereze esikke kerekti kəsek aƣac 44 mьꞑ 992 tɵkce metirden, orьndaƣanь 45 pursent. Dykenьskьlattьꞑ tɵʙesin çaʙuvƣa kerek sьrƣavьl 23 mьꞑ tɵkce metir ʙolsa, kerek. Budan orьndaƣanь 22, 5 pursent.

Bulardьꞑ kɵpciligi kyc kɵligi men adam kycin durьs pajdalanьp uvaƣьnda çumьsqa qosa almaj otьrƣan çergilikti çerdiꞑ ʙastьƣь qьzmetcileri taʙьsqa mastanьp, esi cьƣьp otьr. kerek ʙolsa kɵpcilik avdavdar otьrьqcьlandьruv navqannьꞑ ʙarьsь çenindegi 10-kyndik, ne ʙolmasa ajlьq çosparьn oʙьlьstьq qonьstandьruv ʙɵlimine uvaƣьnda ʙermijdi.

Onь men ʙirge erteden orьntevip, otьrьqcьlanƣan orьs qalqozdarь, mədenijetke çaꞑa talьnьp, qonьstanьp çatqan azьq qalqozdarьna kɵlik kyci-men çumьscь kyci, caruvacьlьq sajman çaƣьnan ec ʙir kɵmek kɵrsetpejdi. kej ʙir oʙьlьstьq avdandьq mekeme orьndarь ulь orьs ulьtcьldьƣьna salьnьp qalqozьna kɵmek kɵrsetyv orьnьna ijek keterip mazaq qьladь.

Egindi orьp çьjnap çyrgen qalqozcьlar

Kɵpcilik avdandarda otьrьqcьlandьruv çumьsьn ʙasqarьp, qujьlƣan kirpic, salьnƣan yj-qoralardь qarajtun desetnik-teqnijkter çetkiliksiz. Zajsan avdanьndaƣь otьrьqcьlandьruv çumьsьnda 3-4 qalqozda ʙiraq desetnik ʙar. Mьjsalь: 1-avьldaƣь „sarьƣьra“, „ʙьjqьr“ „çarьl“, „Qazaƣьstan“ qalqozdarьnda ʙiraq desətnik ʙar. Qalqoz ʙular emes. Basqa avdan-avьl-qalqozdarda osьndaj onь men qaʙat oʙьlьsavdandaƣь memleket pənkeleri otьrьqcьlandьruv çumьsьna kerekti qaraçattь uvaƣьnda ʙermejdi. Otьrьqcьlandьruv navqanь ʙastalƣannan ʙeri qaraj ustalƣan qaraçat 20 aq pursent.

Sondьqtan endigi çerde otьrьqcьlandьruv çumьsьn çedel qolƣa alьp, ʙalceʙektik qarqьn men qьzuv kirisip merzimdi uvaƣьnda ʙitiretin ʙolsьn.

Temirqan

Tyzetyv.

Kəzetimizdiꞑ 18-əgystegi 50-sanьnda ʙas maqalanьꞑ 3-ʙaƣanasь 37-çolьnan ʙastap ʙir sɵjlem uƣьmsьzdav ketken „sodanarƣь çerde icirmendiginen artьq astьƣьn qajda çiʙersede ɵz erikteri“ delingen. Durьsьnda odanarƣь icermendiginen artьq astьƣьn qalqozcьlar qalqoz larɵkterine ʙerip sattьrsьn, eꞑʙekci çeke caruvalar keꞑes qalqoz ʙazarьna cьƣarsьn“ dep oqьluv kerek.

Sol ʙaƣananьꞑ 69-çolьnda „tap duspandarь ʙaj-qulaqtar qaladaƣь“ dep qate ʙasьlьp ketken, durьsь „tap duspandarь ʙaj-qulaqtar qaldьƣь“ dep oqьlsьn.

Eŋ aldь men ʙojama ʙelsendilerden qutьluv kerek

Qalqoz ʙelsendilerin san çana sapa çaƣьnan ɵsiryv ycin is istev eŋ kyrdeli mindetterimizdiŋ ʙiri, Yjtkeni qalqoz ʙelsendilerin çasav qalqozdь ujьmdastьruv çana caruvaсьlьq çaƣьnan nьƣajtuv məselesiniŋ negizgi ʙir tiregin qamtamasьz etkenimiz ʙolьp taʙьladь. Sajasьj durьs tərʙijelengen qalqoz ʙelsendilerin qura almaƣan çerde qalqozdьŋ caruvaсьnьŋ ekpindi qarqьn men ɵsyvi qalqozсьlardьŋ taʙьstarьnьŋ molajuvь da eki talaj ʙoladь. Qurьp ʙara çatqan ʙaj-qulaqtar taʙь qoldarьnan kelgen ʙarlьq mymkindikterin pajdalanьp, qalqoz icinde əreket saluvƣa tьrьsьp ʙaƣadь. Dəl osь egin oraƣьnьŋ ystinde qalqoz astьƣьn talan-taraçƣa saluv ycin, nacar qalqozdardь irityv ycin ʙajlar çan talasьp tap çavlьƣьn istep otьr. Ərijne ʙuvьndarь mьqtь ʙekigen ʙelsendileri çoq qalqozdarda ʙaj qulaqtardьŋ ьqpalьnьŋ çyryvine mymkindik ʙoladь. Sajasь durьs tərʙijelengen çətkilikti ʙelsendileri ʙar qalqozdar ʙaj-qulaqtardьŋ ygit-nasьjqattarьna çol ʙermejdi.

Bizdiŋ tьnʙaj is istep ɵsiryvge ɵndiryvge tijisti ʙelsendilerimiz qandaj ʙoluvƣa kerek? Bul sureqqa kɵzetimizdiŋ kecegi sanьnda çarьjalanƣan Ɵlkelik partьja kəmijteti ɵziniŋ 15/VIII-avьl ʙelsendileri tuvralь сьƣarьlƣan qavlьsьnda aсьq çavap ʙergen.

„Bul ʙelsendiler ʙirinci ɵziniŋ çumьsьnda ʙelsendilik ekpindilik kɵrsetedi, tərtipke ʙaƣьnƣьс ekinci ɵziniŋ ylgi isterj men, ujьmdastьruvсьlьƣь men kɵpcilikke tysinis ʙeryv tərʙijelev ədisteri kɵpcilikke ʙascь ʙolьp, kɵpciliktiŋ mədenijet caruvaсьlьq sajasat çumьsьnda olardь alƣa ʙastajdь. Partьja ykimet derektiʙin kɵpcilikke taratьp kɵpcilik arasьnda iske asьruvсь negizgi kɵmekciler osь ʙelsendiler partьja kəmijtetteri keŋes mekemeleri qalqozdardьŋ ʙasqarmalarь caruvaсьlьq orьndardьŋ ʙascьlarь osьlarƣa syjenedi degen, Mine anьq ʙelsendilerdiŋ sьr-sьjpatь osьndaj ʙoladь. Osь qavlьda kɵrsetilgen mindetterdi atqarьp otьrƣan ʙelsendilerdi ƣana qalqoz ʙelsendisi anьq keŋes ʙelsendisi dep ajta alamьz, Çana sondaj ʙelsendilesdi kyn sanap kɵʙejtyv ycin yzʙesten is istev eŋ ʙastь mindetimiz.

Aƣьrƣь çьldarda tap tartьsьnьŋ tyrli kezetterinen ulь taʙьstar men сьƣьp satsьjaldьq qurьlьsьmьzdьŋ ɵrkendevi men qatar avьlda ʙir sьrьra çaŋa ʙelsendiler сьqtь. Bul çaŋa ʙelsendiler ʙizge orasan ylken çərdemder kɵrsete aldь, Osь anьq ʙelsendilerdiŋ sana sezimderiniŋ ɵsyvine yzʙesten kɵmektesip jotьruvьmьz kerek.

Osь anьq ʙelsendilerdiŋ ʙoluvь men qatar, osь kyni avьlda ʙir qatar ʙojama ʙelsendiler ʙar. Osь ʙojama ʙelsendilerdiŋ ʙetin aсьp, olardьŋ kɵpcilik aldьnda masqaralap, ol ʙojama ʙelsendilerden ne ƣurlьm tez vaqьttьn icinde qutьluv isi məseleniŋ ekinci tyjini ʙolьp otьr. Bul ʙojama ʙelsendilerdiŋ kɵpciligi tondarьn ajnaldьrьp kijip çyrgen ʙaj çana atqa minerler jakij sol ʙajlardь çana atqa-minerlerdiŋ qujьrсьqtarь, ʙojama ʙelsendilerdiŋ icinde kedej, ortacalardan сьƣьp, durьs sajasьj tərʙije ala almaj ʙajlardьŋ ьqpalьna ʙerilip ketkenderi de ʙar. Bul ʙojama ʙelsendilerdiŋ istep çyrgen isteriniŋ qalqozdьŋ aсьq çavlarьnьŋ istejtin isterinen tyk ajьrmalarь çoq. Olar cɵp ʙasьn sьndьrmajdь, ьlƣьj eki çeŋin ʙos salьp at ystinde çyredi. Bojama ʙelsendiler qolьn çumьsqa tijgizyvdi ɵlim menen teŋ dep sanajdь. Olardьŋ təŋ erteŋnen kecke dejin istejtinderi ʙuzьqtьq, kɵpcilikke qoldanatьnь çalaŋ əkimcilik ʙoladь. Bojama ʙelsendiler ьŋƣajьna kɵnʙegenderdi urьp-soƣьp zorlap kɵndiredi, ɵzderiniŋ ujƣaruvь men kisi qamajtьn yjlerdi de aсьp aladь. Bojama ʙelsendiler qalqozdьŋ mal-mylkin suvdaj caсьp. atьn artьp, tonьn tozdьruvdь negizgi maqsattarь dəp sanajdь. Bojama ʙelsendiler ʙarlьq sajasьj-caruvaсьlьq navqandarda partьja men ykimet sajasatьn ʙurmalap, egin ajnaldьradь. Partьja men ykimettiŋ tyrli caralarьn ɵlge quʙьçьq qьlьp kɵrsetyvge tьrьsadь.

Bul ajtьlƣan ʙojama ʙelsendilerdiŋ sьr-sьjpattarьnan kɵzirgi dəvirdegi qalqozdьŋ ʙastь çavьnьŋ ʙiri ʙojama ʙelsendiler ekendigi aсьq kɵrinedi. Olaj ʙolsa osь ʙojama ʙelsendilerden ne ƣurlьm tezdik pen qutьluvdьŋ carasьn kɵryv kerek. Sondьqtan ʙojama ʙelsendilerge qarsь derev qataŋ kyres acuv ʙarlьq partьja, keŋes çana qalqoz kɵpciliginiŋ ʙygyngi taŋdaƣь mindetiniŋ ʙiri. Bul məsele tuvralь Ɵlkelik partьja kəmijtetiniŋ qavlьsьnda: „Avdandьq partьja kəmijtetterine, avdandьq keŋes kəmijtetterine, zaŋ orьndarьna avьldaƣь ʙarlьq ʙojama ʙelsendilerdi çarьqqa сьƣarьp, onьŋ icinen partьjanьŋ çolьn, keŋes ykimetiniŋ sajasatьn ʙurmalavda qьlmьstьq ister istegenderin sotqa ʙeryvge mindet etilsin delingen. Mine, osь qavlьnь ʙulçьtpaj orьndav kerek; ʙojama ʙelsendilerdi qalqoz maŋьnan alastav kerek. Al endi; olardьŋ icinde partьjaƣa çana keŋes ykimetine ьn nijeti men ʙerildenderi ʙolьp ʙiraq sajasьj soqьrlьqtarьnьŋ arqasьnda adasьp çyrgenderi ʙolsa, olarƣa qacan savatьn aсьp tyzetilgenge dejin çavaptь mindet atqaruvdь tapsьruvdan ʙas tartuv kerek.

Ɵlkelik partьja kəmijteti osь ajtьlƣan qavlьsьnda ʙojama ʙelsendilerdiŋ qalqozdьŋ çumьsьn istemej, asьn icip, atьn minip, aram tamaq ʙolьp çyrgenderin qalqozdan сьƣaruvƣa dejin cara qoldanuv kerek degen munь men qatar Ɵlkelik partьja kemijteti ʙudan ʙulaj ʙojama ʙelsendilerdiŋ zaŋsьz istegen isterin, ʙirevgekɵrsetken zorlьqzomʙьlьqtarьn derev ykimet orьndarьna ʙildirip otьruvƣa çana sol ɵtirik ʙelsendiler men ajanʙaj kyresyvge ʙelsene kirisyv ycin ʙarlьq qalqozсьlardь çana eŋʙekci çeke caruvalardь saqьrьp otьr.

Endigi çerde Ɵlkelik partьja kəmijtetiniŋ osь ajtьlƣan qavlьsьn ʙulçьtpaj iske asьruv ʙarlьq partьja, keŋes çana qalqoz orьndarьnьŋ aldarьnda turƣan eŋ ʙastь mindetteri. Eŋ aldь men, Oʙьlьstьq çana avdandьq partьja kəmijtetteri Ɵlkelik partьja kəmijtetiniŋ ʙul qavlьsьn estimegen, tysinʙegen ʙir adam qalmastaj qьlьp istevleri kerek. Bul ycin qalqozdьŋ çana çeke caruvalardьŋ çalpь çьjьlьstarьnda ʙelsendiler tuvralь qavlьnь ədejlep kisi çiʙerip oqьtьp estirtyv kerek.

Bojama ʙelsendilerdiŋ qьlьqtarьn kɵpcilik aldьnda əjgilegende anьq ʙelsendilerdiŋ çaqsь isteri kɵrinʙej qalmasьn. Belsendi atavlьnьŋ ʙəri oŋʙaƣan degen uƣьm tuvƣьzьlmasьn. Anьq ʙelsendilerdiŋ ɵnegeli isteri de kɵpcilikke çarьjalansьn. Anьq ʙelsendilerdiŋ ɵnegelikteri ʙasqalarьna ylgi ʙolsьn ʙojama ʙelsendiler men ajanʙaj kyresip, olardan qutьluv men qatar anьq ʙelsendilerdi tərʙijelep çana çaŋadan qalqoz ʙelsendilerin çasav isi ʙizdiŋ negizgi mindetterimiz. sondьqtan avdandьq partьja kəmijtetteri qalqoz ʙelsendilerin çaqsь tanuvlarь kerek. Qalqozdьŋ ʙastьqtarьn ƣana ʙilip otьrmaj qalqozdьŋ ʙarlьq ʙelsendilerin çeke-çeke ʙilyv olardьŋ arasьnda qadaƣьlap otьrьp is çyrgizyv avdan ʙascьlьƣьnьŋ mindeti, Endigi çerde, qalqoz ʙelsendilerine, olardьŋ arasьnda sajasьj tərʙijesin çyrgizyvge tijisti kɵŋil ʙɵlmevcilik partьja çolьn ʙurmalaƣandьq partьjanьŋ temir tərtiʙin ʙuzƣandьq ʙolьp sanaladь.

Endigi çerde, qalqoz ʙelsendilerin ɵsirip ɵrkendetyvdi negizgi mindetimiz dep tanьmaƣan avdan ʙascьlьƣьn is çyzinde qalqozdь ujьmdastьruv caruvaсьlьq çaƣьnan nьƣajtuv ycin kyrestiŋ çoldarьn tysinʙej qur ʙos sɵzdiŋ ijesi ʙolьp çyr dep tanьmavƣa ьlaç çoq.

„S. Q.“

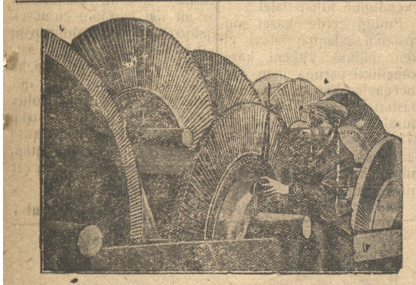

Ɵndiriste çumьs istep çyrgən ekpindi çumьsсь

Kyzgi egis

Qarqьnь tykke turmajdь

Kyzgi egisti ʙaƣalamavсьlar men ajavsьz kyresilsin

Kyzgi egis çosparь syreginde 100 pursent orьndalsьn

KYZGI EGISTI UJЬMDASTЬRA BILIŊDER.

Avьl caruvaсьlьƣьn kɵteryv ycinde, eginniŋ сьƣьmьn arttьruv ycinde kyzgi egistiŋ maŋьzь ɵte kycti.

Kyzgi egis, egistiŋ сьƣьmьn arttьradь. Kyzgi egis egisti zalaldь aram cɵpterden taza saqtajdь. Qьsqasь kyzgi egis ʙasьn daƣь ʙɵrkindej, etken eŋʙegiŋdi dalaƣa çiʙermejtin egis ʙoladь.

Olaj ʙolsa ʙizdiŋ oʙьlьs sьjaqtь qurƣaqсьlьq qavpь kycti çerlerde ɵte-mɵte maŋьzь zor. Sondьqtan ʙul çumьsqa çurtсьlьqtьŋ kɵŋilin tygel avdaruv kerek ʙoladь.

Osь sьjaqtь kyzdikte çьrtьp tastajtьn zəp çьrtьsьnьŋ maŋьzьda kycti. Yjtkeni zəp ajьruvdьŋ eginniŋ сьƣьmdьlьƣьn arttьruv çenindede, qala ʙerdi çazƣь turƣь egis çumьsь çeŋildetyv çenind erekce maŋьzь ʙar.

Ɵtken çьlƣь təçirijʙege qaraƣanda, ʙir qatar zəp çosparьn orьndaƣan avdandar çazƣь egiste egis çosparlarьn əri erte mezgilinde orьndap ʙoldь, əri eginderiniŋ сьƣьmьda ɵlde qajda artьq ʙolьp сьƣьp otьr.

Bul kyzgi egis pen zəp ajdavdьŋ, eginniŋ сьƣьmьn arьttьruvƣa negizgi carttьŋ ʙiri ekendigine sьpat ʙolьp otьr. Sondьqtan kyzgi egis pen zəp ajdav çumьsьna, ʙəlceʙektik qarqьn ʙerilip ʙerilgen çosparlar uvaqьtьnda orьndaluvƣa tijisti.

Ərijne əŋgime qur çospardь orьndavda emes qoj, əŋgime çospardь orьndaƣanda onьŋ sapasьnada kyrese ʙilyvde. Sapasь ycin kyresyv kerek degen sɵz: çerdi oŋdap çьrtuv çospardь uvaqьtьnda orьndavƣa satsьjaldьq çarьsqa tysyv degen sɵz ʙoladь.

Keŋester odaƣьnьŋ çer kemesereti kyzgi egisti ʙykil keŋester odaƣьnda 10-ьncь ɵktəʙirden qaldьrmaj, orьndap ʙoluv kerek dep otьr. Bizdiŋ oʙьlьsьmьzdьŋ çaƣdajьn alƣanda ʙizde kyzgi egis çosparь 15-ci əgysten ʙirinci sentəʙirden qalmaj orьndalьp ʙoluvƣa tijisti. Osь uvaqьttьŋ icinde, ʙizdiŋ oʙьlьsьmьzda 14250 kektir ʙijdej, 66500 qara ʙijdaj cecilyvi kerek, Zəp çosparь 750 mьŋ kektir.

Biraq olaj ʙola tursada 20-əgystegi məlimetke qaraƣanda kyzgi egis çosparьnan orьndalьp otьrƣanь tek ʙolƣanь 1158 aq kektir. Bul az ʙolsa Cemonajqь Bel-aƣac çene ʙir-eki avdandardan ʙasqa avdandardan tyk məlimet çoq.

Olaj ʙolsa oʙьlьs kɵlemindegi ʙir qatar avdandarьmьz kyzgi egis çosparьn orьndavƣa əli kirisken çoq. Ol ne degen sɵz: Ol çoƣarьda kɵrsetilgen egistiŋ сьƣьmьn arьttьruv ycin kyzgi egistiŋ qandaj maŋьzь ʙar ekendigin eskermevcilik.

Oʙьlьstьq partьja kəmijtetiniŋ ekinci pilenyvmi kyni ʙurьn eskeritken ʙolatьn. Çospar uvaqьtьnda tygel orьndalsьn degen. ʙolatьn. Pilenym „**Baj-qulaqtardьŋ kyzgi egis çosparьn orьndatqьsь kelmegen qarsьlьqtarьna çənə kyzgi egistiŋ maŋьzьn ʙaƣalamavсьlьq sьjaqtь kej ʙir ujьmdar men ʙulardьŋ ʙascьlarь tararьnan kezdesetin qьlьqtarƣa qarsь avdandьq partьja ujьmdarь ajavsьz kyres asьp soqqь ʙerip otьrsьn**“ degen ʙolsьn.

Biraq ʙul qavlьnь is çyzinde orьndavƣa ʙalceʙekce kirisip otьrƣan avdan çoqtьŋ qasь, ʙir qatar avdandarьmьz kirisken çoq. Bir qatar avdandardmьz „ɵzi ʙitedi“ qarqьnьna tysip, egiz ajanь men ʙastap otьr.

Ərijne kyzgi egiske ʙul kɵz qarasь emes. Bul „ɵzi ʙitedi“ devcilerdiŋ isi. Bul masqaraсьlьq ʙalceʙektik egistiŋ сьƣьmьn arьttьruvƣa ʙalceʙekce kyres ʙilmegendik.

Olaj ʙolsa avdandьq partьja ujьmdarь ʙul məseleni çedel tyrde qolƣa alьp kyzgi egiske ʙalceʙektik qarqьn ʙeryvleri kerek. Kyzgi egiske kɵldeneŋ kelip otьrƣandarƣa ajavsьz soqqь ʙeryvleri kerek.

Çospar sɵzsiz uvaqьtьnda orьndaluvƣa tijisti. Orьndavƣa mymkincilikte ʙar. Mьna sol mymkincilikter durьs tolьq pajdalanьp endi ʙir az kynniŋ icinde kyzgi egis çosparь tolьƣь men orьndaluv çaƣь qamsьz etilsin.

S. C

1932-çьlƣь kyzgi egistik, zəptiŋ çosparlarь.

Bьjьl kyz keŋester odaƣьnda 41,935,000 kektir kyzdik egin egilip 43,000,000 kektir zəp ajdaluvь kerek

Məskev. Odaqtьq çer kəmeseretiniŋ alqasь 1932-çьlƣь kyzdik eginniŋ çosparьn 41.935.000 kektir qьlьp ʙekitti, Bьjьl kyz 14.510.000 kektir kyzdik ʙьjdaj. 25.822.000 kektir kyzdik ʙara ʙьjdaj. 1.005.000 kektir teqnijkelik egister. 570.000 kektir kyzdik arpa egilyvi kerek. Qara caruvalar sektiri ʙьjьl kyz 38.353.000 kektir, onьŋ icinde 37,448.000 kektir dəndi egis egyvge tijis. Qalqozdar 29.150.000 kektir, onьŋ icinen M.S. ьsqa qaraƣan qalqozdar 17.000.000 kektir, sapqozdar 3.500.000 kektir, çeke caruvalar 9,293,600 kektir egyvge tijis.

1932-çьlƣь ajdalatьn zəʙtiŋ çosparь 43.000.000 kektir ʙolьp ʙekitildi. Odaqtьq çer kəmesereti çer, qalqoz mekemelerine zəʙ ajdavdь ekpindi caruvaсьlьq-sajasьj navqan qьlьp ɵtkizyvge usьnadь. Astьq caruvaсьlьƣьn kycejtyv isinde kyzdik ʙьjdaj men kyzdik qara ʙьjdajdьŋ сьƣьmьn arttьruvdьŋ maŋьzь zor. Sondьqtan kyzdik eginniŋ сьƣьmьn arttьruvƣa ʙarlьq çer mekemeleriniŋ ajьrьqca kɵŋil ʙɵlyvi kerek. Kyzdik eginniŋ сьƣьmьn arttьruvdaƣь negizgi mindet-tuqьmdь vaqьtьnda seʙyv. Tuqьm kec seʙilse, kyzgi eginniŋ сьƣьmь kem ʙolatьnь is çyzinde kɵrinip otьr. Kyzgi egis sentəʙirdiŋ 10-20 arasьnda ajaqtaluv kerek.

Munan kec egilgen egin kecikkenge sanalьp, ʙɵlek eseptealedi. Egistiŋ сьƣьmьn arttьruv ycin tuqьmdь vaqьtьnda seʙyv men qatar çerdi çaqsьlap çьrtьp tьrmalap, aram cɵp ɵsirmej, tuqьmdь çaqsьlap tazalav kerek.

Barlьq qalqozdar, sapqozdar, M-T ьstar ʙir çetiniŋ icinde kyzdik egetin çerin ʙelgilep ol çerdiŋ eginin tez çьjnap alьp tazalavƣa tijis.

Odaqtьq çer kəmeseretiniŋ alqasь kyz egiletin sorttь egister çosparьn 15.000.000 kektir qьlьp ʙekitti. Bьjьlƣь kyzgi egis ʙastalƣanca 1.400.000 sentir sorttь tuqьm dajьndav kerek.

Kyzgi egiste, zəʙ ajdavda çumьstьŋ sapasьna ajьrьqca kɵŋil ʙɵlyv kerek. Çospardьŋ syreginde tek san çaƣьnan orьndalƣanь esepke alьnʙajdь, sonь men qatar sapasь çaƣьnanda tolьq orьndaluvь kerek.

Qьzьl əsker qatarьnda

Əsker ƣьlьmь men tərʙijelenip çatqan eŋʙekci çastardьŋ yj icine tolьq kɵmek kɵrsetilsin

Olardь pəter yj qьzmetke ornalastьruv qaraçat çaƣьnan qamtamasьz etsin

Qьzьl əskerdiŋ semijəsina kɵmek kɵrsetilsin

Qьzьl əsker qatarьnda tərʙьjelenip, soƣьs ƣьlьmьn yjirenip çatqan çastardьŋ semijasьna kɵmek kɵrsetyv çumьsь kɵŋildegidej çyryv kerek.

Ortalьq partьja kəmijteti men qalalьq kəmijsaratьnьŋ əskerge ketken çastardьŋ semijasьn çavdьqtav aldь men qьzmetke ornalastьruv çeninde kejingi irette сьqqan qavlьsьn kɵpcilik carьvaсьlьq, mekeme ujьmdarь tolьq is cyzine asьra almaj otьr.

Carьvaсьlьq mekeme orьndarьn tekseryvge сьqqan oʙьlьstьq partьja ʙaqьlav kəmisijesь men qara caruva enispeksijesiniŋ ʙirijgədileri tɵmendegi ujьmdardьŋ qьzьl əskerdiŋ semijəsina kɵmek kersetyv çumьsьna at ysti qarap partьja qavlьsь men ykimet derektiʙine salqьn qaraƣandьƣьn taptь.

Əsirese salaqtьq istep otьrƣan aqca ʙɵlimi men qala carьvaсьlьq mekemesi. Bulardьŋ semijesin qьzmetke çaramdьsь necev, qьzmet istep çyrgeni necev, çaramsьzь necev, avьl carьvaсьlьƣьnьŋ salьƣьnan ʙosatьlƣanь qanca ekenin sɵʙez odaƣь ьrьmƣa tyk ʙilmejdi.

Buƣan pakti; əsker qatarьna ʙera çatqan sarʙaj ulьnьŋ 59 çastaƣь kəri cecesi, aqca ʙɵlimi yjinen quvьp сьƣьp 3 mьŋ som salьq salьp, yj-mylkin qattap, tɵrik pən yjin satьp çiʙeredi. Çoldas sarʙaj ulьnьŋ kəri cecesi men ʙasqa çarьmçan əjel ʙalasь ʙar. Yjinde ɵzinen ʙasqa qьzmetke çaramdь çumьsсь, qьzmetcisi çoq.

Basqa çerden kiretin ec ʙir taʙьs aoq çalƣьzaq 3 pəterciden ajьna 48 som aqcalaladь. aqьrƣь kezde qara caruva enispeksijesiniŋ ʙirijgədileri ʙul sumdьqtь aсьp sarьʙaj ulьnьŋ yjin ɵzine qajьrьp, salьqtan ʙosatьp çeŋildik ʙerdi.

Bul çənde ortalьq partьja kəmijietiniŋ, qьzьl əskerge çeŋildik ʙeryv çenindegi qavlьsьnьŋ quvatь ʙojьnca tergɵvciler alqasь qьzьl əskerdiŋ ɵtinici men ʙasqa dəleli ʙar adamdardan arьzьnan 50 tijin alьnsьn degen qavlьsьn aqca ʙɵlimi qoldanʙaj otьr.

Eŋʙek qorƣav mekemesi qьzьl əskerdiŋ artьnda qalƣan kempir qatьn ʙala caƣasьna çeŋildik ʙerip çumьsqa çaramdьsьn aldь men qьzmetke ornalastьruv çumьsьn mylde ojьnan сьƣarьp çiʙergen. Kej ʙirevlerin qьzmetke ornalastьrsada (əjelderdi) avьr çumьsqa qosqan. Qajsь ʙirevlerin 5-10 caqьrьm çerge erteli-kec çajav salaqtatьp çyrgizgen. Onьŋ yjindegi caruvaсьlьq men ças ʙalalarьn tərʙijelev uvaqьnda tamaq istep ʙeryv çumьsьn eŋʙekqorƣavornьesinen сьƣarƣan.

Çalƣьz ʙul emes. Qalalьq aqca ʙɵlimi kem-tar-kɵrip keserlerge tijisti çərdem aqcasьn ʙermej ər ajda 15- 20 kyn keciktirilpʙeretin avьruvƣa ucьraƣan.

Çьjьlsajəzdiŋʙastьƣь Ismernop degen qьzьl əskerdiŋ əjelin ʙɵter yjinen quvьp сьqqan. Zavatzatonьŋ ьstoloʙajьnьŋ ʙastьƣь qьzьl-əskerdiŋ əjeli Çaqьp kelinin sen orьsca ʙilmejsiŋ dep orьnьnan alьp tastaƣan. Bul çənde tergevciler alqasь ьstaloʙaj ʙastьƣьna teksiryv çyrgizip kɵpcilik mylkin caсqanь ycin çumьsьn zaŋ orьna ʙerdi.

Sondьqtan osь pəktilerdi eske alьp, qara caruva ʙaqьlav enispeksijesiniŋ 29-yjildegi pirijzijdym məçilisi **kərip kəserler odaƣьnьŋ ʙastьƣь kezmijn men qalalьq aqca ʙɵliminiŋ zat dajьndav ʙɵliminiŋ ʙastьqtarьna sɵgis ʙerdi.**

Qalalьq aqca ʙɵliminiŋ meŋgeryvcisi men pəter yj sajeziniŋ çəne qala caruvaсьlьq odaƣь, eŋʙek qorƣav mekeme orьndarьna ʙudan ʙulaj dajlьq ʙas-ʙuzarlьq istomej, qьzьl-əskerlerdiŋ semijasьna tolьq kɵmek kɵrsetip, çeŋildik ʙerip, ykimet derektiʙi men partьja qavlьsьn is çyzinde erekce kɵŋil ʙɵlip orьndavьn ɵskertti.

Sondьqtan kərip-kəserler odaƣь tez arada ɵzinen qaraçat-çərdem alatьndardьŋ tolьq eseʙin alsьn, olardьŋ çumьsqa çaramdь çaramsьzьn aсьq tyrde ʙilip otьrsьn. Bul çənde qaraçat tamaq kijim qьzmet pən qьzьl əskerlerdiŋ semijasьn qaradaj tyrde „səʙezdiŋ“ qamtamasьz ɵtkenin eŋʙek qorƣav odaƣь tekserip otьrsьn.

Eŋʙek qorƣav odaƣь men ʙirge qьzьl əskerlerdiŋ semijasьn aldь men qьzmetke ornalastьruv çumьsьna erekce kɵŋil ʙɵlsin. Aqcadaj çardem alatьn çarьmçan adamdardьŋ mɵlcerli çərdemin ər ajdьŋ tijisti kezinde ʙerip tursьn. Bul ʙette aqcanь merzimdi kezinde ʙeryv çumьsьna kekil avdarьp kɵmek kersetyv çumьsьn çedel qolƣa aluv ycin qaraçat çumьsьn durьs ʙelyvge qalalьq aqca ʙeliminiŋ ʙastьqь çoldas Ɵtegen ulьna tapsьrьlsьn dedi.

Endigi çerde tap qorƣavсьsь qьzьl əskerdiŋ artьnda qalƣan qatьn ʙala-kəri əke-cecesine kɵmek kɵrsetip çeŋildik ʙeryv çumьsьn çedel qolƣa alsьn.

Tilevaaj ulь,

Qortьndь çьldьŋ zajьmьn

Bəlceʙektik qarqьn men taratajьq

Oʙьlьsta zajьm taratuv isin 1-sentəʙirge dejin ajaqtajtьn ʙolajьq

Zajьm taratuv çumьsьna qalьŋ çurtсьlьqtь qatьstьra ʙilejik.

Oʙьlьsьmьzda çaŋa zajьm taratuv çumьsь əli kynge mandьmaj keledi. Bizdiŋ oʙьlьsta taratьluvƣa tijisti zajьm 11 mylijen 989 mьŋ somdьq edi. Sodan kəzirde orьndalƣanь 8 mylijen 833 mьŋ aq jaqnьj 74 ƣana pursent. Munьŋ kɵpciligi çumьsсь-qьzmetci, ɵndiris orьndaƣь ʙelgili turaqtь adamdar. Qalqozсь, çeke caruvalar arasьnda zajьm taratuv çumьsь ɵte nacar.

Avdandarьmьzdьŋ kɵpciligi qalqozсь, çeke qara caruvalar arasьnda kepcilik ujьmdastьruv çumьsьn çedel qolƣa alьp, çaŋaca ʙascьlьq istej almaj otьr. Mьsalь: Zajsan avdanьndaƣь qalqozсьlarƣa ʙerilgen zajьm çosparь 92 mьŋ somdьq edi, sodan əli kynge tyk orьndaƣan çoq.

Çalƣьz ʙulda emes, çьldьq zajьm çosparnьŋ çartьsьna çete almaj eldiŋ eŋ artьnda qalьp otьrƣandar; **Bajan avьlь 34,3 aq pursenf, Tarʙaƣataj 42 ƣana pursent, Qarqaralь 42.1 pursent. KekpeKti 54,6 pursent ƣana orьndadь** Qaj avdan avьl, pəsəlke, qьstaqtarda ʙolsada qalqozсь qara caruvalar arasьnda, çaŋa zajьm taratuvda çaŋaca ʙascьlьq istep, kɵpcilik ujьmdastьruv çumьsьn ʙalceʙektik qarqьnƣa qojƣan partьja, kəmsamol, qalqoz ʙelsendileri çoqtьŋ qasьnda çaŋaca ʙascьlьq istep, ʙalceʙektik qarqьn ʙere almaj otьr.

Ɵtken aldьŋƣь 10 kyndikten osь 10 kyndikte 4 ƣana pursent artьq orьndadь. Zajьm taratuvƣa at ysti qarap, salqьn kiriskendigi ycin oʙьlьstьq qalqoz sajezdiŋ qol qaʙьs kəmijsijesine sɵgis ʙerildi. Onь men ʙirge **Sьŋƣьstav, Bajan-avьl Kɵkpekti, Qarqaralь** avdandьq kəmsottarьna sɵgis çarьjalandь. Egerde ʙudan ʙulaj zajьm çumьsьna qarqьn ʙere almaj, çavapsьzdьqqa salьnьp, nem qurajdь qarasa qьzmetten alьp, çumьsьn tijisti orьnƣa taʙьs etsin dep oʙьlьstьq kəmsottьŋ 17-əgystegi məçilisinde qavlь etti.

Sondьqtan zajьm taratuv çumьsьna qalьŋ çurtсьlьqtь ujьmdastьrьp qatьstьra ʙilejik. Avьl qьstaq-pəsəlkedegi qalqozсь, çeke qara caruvalar arasьnda, ʙirijgədi qos ʙasьnda kepcilik ujьmdastьruv çumьsьn qьzdьrьp qajьtken kynde 1-sentəʙirge cejin zajьm taratuv çumьsьn oʙьlьsьmьzda orьndavƣa erekce kɵŋil avdarьlsьn.

Temic.

Oʙьlьsьmьzda çaŋa zajьn taratuv çumьsьnьŋ 21-əgyske dejingi

məlimeti.

Avdan attarь.	Çospar soma sь.	Orьndalƣanь.	Pursenti.
1. Zajsan	497 mьŋ	355 mьŋ	71,4
2. Semej	2,756 m. 700	2052	74,5
3. Redir	1,196,1	900	75,4
4. Ɵskemen	1,177,9	881	75
5. Paʙьladar	829,6	745	90
6. Qarqaralь	354,5	146	42,1
7. Camanajqь	438	273	62,4
8. Kɵkpekti	459,1	249	54,6
9. Kyrcim	378	300	80
10 Bajan-avьl	325.5	111	34,3
11. Ertis	3738	391	104,6
12. Çarma	516,6	392	76
13 Bel-aƣac	359,9	265	70,6
14. Besqaraƣaj	274	224	82
15. Suruvpa	2,988	247	83
16. Aʙьralь	47	67	147
17. Quv	94	48	50
18. M-gɵrkij	28,93	265	92
19. Kətɵn-qaraƣaj	35,87	257	73
20. Zirən	460,1	358	78
21. Ulan	1711,7	129	75
22. Sьŋƣьs	151	101	77
23. Tarʙaƣataj	183,5	75	42
Barlьƣь:	11,989	8833	74

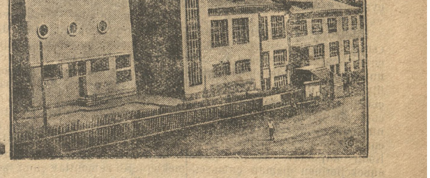

Satsьjaldь qurьlьs majdanьnda

Qulьp yji mədenijet yji ekendigin aqtaj ʙilsin.

Bes-qaraƣaj. Qulьp yji, kɵpcilik yji, qala ʙerdi çanalьqtь kɵpcilikke tarata ʙiletin əlevmettiŋ mədenijet yji. Mini osь mindetti Bes-qaraƣaj qulьp, yjleri atqarьp keleme? soƣan kejejik:

Qulьp yjleri avdan kɵleminde ʙolsьn avьlda ʙolsьn arьtta qalьp eskeryvsiz keledi; əsirese avdan ortalьƣьndaƣь semijar qulьp yjine ec kim kɵŋil ʙɵlgen emes. Qulьp yji kɵʙinese çaʙьq turadь. Icin əcemejlep urandar ilip, taza ustap kitəp qasьn çɵndep, qulьp çumьsьna kɵpcilikti tartuv, qatьstьruvdan tyk istegen çoq. Eŋ ajaƣь qulьp yjiniŋ kimniŋ qaravьnda ekenide ʙelgisiz. Puropsajəz qoça ʙolьp „ʙiraq ʙɵlmesine kijno kirgizip qojьptь, kijno meqanik taman ʙoz ʙalalardь çьjnap alьp, araq icyv, ojnav tɵʙelesyvden ʙasqanь ʙilmetdi. Osь çaƣdajdь qulьp ʙasqaruvсьsь meskɵm, Kirapsejcipke ajtsa „senikine çumьs „dep qulьp ʙasqaruvсьsьna ursьp tastaptь. Oquv ʙɵlimine ʙarsa olar ijesi ʙiz emes dep ʙojьn avlaq alьp qacadь,

Qulьp çanьndaƣь oquv yjindegi çaŋa kitəptar atь men çoq. ьlƣьj eski kitəptar kɵʙi arapca, Oquv yjine eŋ ajavlь kəzetterde çazdьrьlmaƣan, Bir ƣana „pirij ertis pьraʙdasьnda“ 2 aq nɵmir kelip turadь.

Qulьp yjiniŋ ʙasqaruvсьsь ojьn qojьp 1200 somdaj aqca çьjьp alƣan eken, sen ʙunь ustap çer almajsьŋ men saqtavьm kerek, dep meskɵm Kirapsejecip alьp qojьp, qulьptьŋ kerek çaraƣьna ustavƣa ʙir tijinde ʙermej qojdь. Qulьp ʙasqaruvсьsьŋa eki ajdan ʙeri ajlьq eŋʙegide ʙerilmegen, Qulьp yjiniŋ qolьnda ec ʙir mylik çoq. Biraq ajnasь ʙar. Qulьp ʙasqaruvсьsь ən kьryvçegin ujьmdastьrar edim domʙьra, mandalijnder çoq. dejdi.

Endigi çerde ʙul kemcilikter tez arada çojьlьp qulьp çumьsь çolƣa qojьlsьn.

2-çortʙa

Qalьqtь tegis savattandьruv zajьmьn

cьƣaruv bul çəndegi Girijgərijp caqtьsьnьŋ çumьscьlarь bastaƣan ijgilikti isti ajaqtatuv çumьsьna, ʙykil çurtcьlьq tegis at salьssьn

Aldaƣь oquv çьlьna dajьndьq kycejtilip, qulьp oquv yjlerinin çumьsьn çolƣa qojuv isine ərekce kəŋil ʙəlinsin

Çalpьlьq savattanuv zajьmь cьƣarьlsьn.

Bykil Qazaƣьstanda əpirel ajьnda ʙastalƣan ьstalin mədenijet estapetasь bizdiŋ oʙьlьsьmьzda 2 aj soŋ ʙastalьp otьr.

Eŋ ajaƣь ʙarlьq mymkinciligi tolьq Semejdiŋ əzinde estapeta kec ʙastalƣan. Estapetanьŋ negizdi məselesiniŋ ʙiri çalpь savattanuv attanьsьna kec kirisilgen. Semejde məlcerli esepke qaraƣanda 4000 dap savatsьz adam ʙolsa, olardьŋ arasьnda kəzirde 57 ƣana sav çojuv punkitteri acьlƣan. Osьlardьŋ icinde qoƣam ujьmdarь arqьlь acьlƣanь ʙes aq punkit.

Buƣan qaraƣanda cьƣьs Qazaƣьstan oʙьlьsьnde **mylijendegen eŋbekcilerdiŋ, qatьsьnsьz mədenijet teŋkerisin ornatuv mymkin emes „degen** Lenin səzi umьtьlьp otьrƣanьn kəremiz. Oquv orьndarь, mədenijet majdanьnьŋ qьzmetkerlerine, əli kyngə çurtcьlьq nazarь tegis avdarьlьp çetpegen. Osь kyngə cejin çurtcьlьq tysinyvindegi ʙir avruv minez sav çojuv çumьsь aqca alьp oqьtьp çyrgen muƣalimderdiŋ ƣana mindeti dep sanavcьlьq. Bul çumьsta çurtcьlьqtьŋ çumьscь qalqozcьlar kəpciliginiŋ qatьsь nacar. Budan bulajƣь çerde bul kemcilikter myldem çojьluvь kerek. Munь ʙoldьrmavьmьz qaçet.

Aldьnƣь qatardaƣь əlkeler **„Təmengi, orta bolgaəlkesi“** bul çənde ylgili is istep otьr. Çurtcьlьqtь, çumьscь, qalqozcьlar kəpciliginiŋ bul çumьsqa qatьstьra bilip otьr. Bul çəndegi çumьs ədisi mədenij attanьs, mədenij estapetalardь ujьmdastьra bilip otьr. Savatsьzdьqtь çojuv çolьnda qalaj kyrese bilyv kerek ekendigin çurtcьlьqqa is çyzinde kərsetip otьr. Syjtip çalpьlama savattь əlke ʙolьp otьr.

Qalmaq aptanomьjalь oʙьlьsь əziniŋ ʙurьnƣь mədenijetten artta qalƣandьƣьna qaramastan, mədenij kyciniŋ azdьƣьna qaramastan qolьndaƣь ʙar kycti durьs pajdalana bilyv çurtcьlьqtь durьs ujьmdastьra ʙilyv arqasьnda qalqь tegis savattь oʙьlьs ʙolьp otьr.

Bizde, Qazaƣьstandь, qalqь tegis savattь Qazaƣьstan etyvde ʙarlьq mymkincilik ʙar. Sol mymkincilikti durьs pajdalana ʙilyvimiz kerek.

Bykil Qazaƣьstannьŋ, onьŋ icinde cьƣьs Qazaƣьstan oʙьlьsьnьŋ əndiris kindigi Rijdirde əndiris çosparьnьŋ orьndaluvь ndaj əlqьlьqta keledi. Alƣacqь çartь çьldьq çospar 50 pursent məlcerinde ƣana orьndalьp otьr. Syjtip Rijdir tysti metal cьƣaruvdan çurtcьlьq aldьndaƣь mindetin orьndaj almaj ketyvi. Osьnьŋ ʙəride **ьstalinniŋ 6 cartьn** tolьq çyzege asьra ʙilmevcilikten tuvьp otьr.

Rijdirdegi 11-12 mьŋ çumьscьnьŋ 6 mьŋь savatsьz. Əndiris çumьsьna, teqnijke men quraldanuv isine, munьŋda ylken zьjanь tijyvli. ʙes çьldьqtьŋ 4-qortьndь çьlьnьŋ əndiris çosparьn orьndap cьƣuvda teqnijke men quraldanuv eŋbekti durьs ujьmdastьruv çumьstarь erekce maŋьz aladь. Kədir dajьndav, əsirese qazaq eŋbekcilerinen maman çumьscьlar dajьndap cьƣaruv ʙygyn taŋdaƣь çurtcьlьqtьŋ aldьnda turƣan erekce maŋьzdь mindetterdiŋ ʙiri. Minekij osь ajtьlƣan mindetterdiŋ ʙərinde orьndap cьƣuvda savatsьzdьq ylken kedergi ʙolьp otьr.

Bul çənde Rijdirdegi 11-yjilde ʙastalƣan **ьstalin mədenijet estapetasь** ʙir sьrьra ijgilikti ister atqarьp otьr. Kəzirde Redirde 500 dep mədenijet əskeri ʙar. Mədenijet əskeriniŋ sanьnьŋ əsyvi, kəpciliktiŋ sav çojuv çumьsьna ьntalь qatьsatьndьƣьn kərsetedi. Tek sol mədenijet əskerin orьndь çerine durьs pajdalana ʙilyvimiz kerek. Solardь qaratьp, ʙos otьrƣьzʙavьmьz kerek. Solarƣa durьs nətijçeli ʙascьlьq ete ʙilyvimiz kerek. Is nətijçesiniŋ esebin durьs çyrgize ʙilyvimiz qaçet.

Girijgərijp caqtьsьnьŋ çumьscьlarь, ər ʙir savattь çumьscьnь sav çojuv çumьsьna qatьstьrьp sonьŋ arqasьnda tegis savattanuv çumьsьn qamsьz etyv maqsatь, men, çalpьlьq savattanuv zajьmь cьƣarьlsьn dep usьnьp otьr. **Leninniŋ savatsьzdarƣa qat tanьtuv çumьsьna, qara tanьjtьndaı tegis qatьstьrьlsьn.**“ degenin çyzege asьralьq dep otьr.

Zajьm kəpcilikke tysinikti ʙaspaƣa ʙasьlƣan ʙoluvь qaçet. Ər ʙir qala-avdan əz icindegi savatsьz, cala savattьlardь qara tanьtuv çumasьna qanca saƣattьq uvaqьt ketetindigin çosparlajdь. (Mədenijet majdanьnьŋ ʙasqa çumьstarьda aluvƣa ʙoladь). Sodan kejin ʙarьp 50 75.100 150-200 saƣattьq əʙlijgətsijeler cьƣaruvƣa ʙoladь. Əʙlijgetsijelerdiŋ ʙir çaƣьna mədenijet əskerleriniŋ mindeti, mədenijet çumьstarьnь tyri, əʙlijgətsijeni aluvcьnьŋ atь, çəni istejtin mindetine alƣan çumьsьnьŋ tyri, çumьs ornь, saƣatь çazьlatьn ʙoluvь kerek. Ekinci çaƣьna tapsьrьlƣan çumьstьŋ orьndaluvь, san-sapasь mezgili çazьlatьn ʙoladь.

Əʙlijgətsijanьŋ tyrin, kəlemin, sanьn, ʙul çəndegi nusqavlardь cьƣaruv oquv ʙəlimderi men, kəsip odaq orьndarь, kəmsamol ujьmdarьnьŋ mindetine çyktelyvi kerek. Zajьmdь eki ajda ʙir utьstь etip ojnap turuvƣada ʙoladь. (Biz əkpindilerge ʙəjgə ʙeremiz ƣoj „soƣan qaraƣanda mədenijet majdanьndaƣь attanьs əskerlerine de qor çьjnap ʙəjge ʙeryvge ʙolatьn cьƣar, ʙiraq ʙul ʙəjge utьs esebinde ojnaluv kerek.)

Avdandarьmьz qacan zajьm ʙasьlьp cьƣadь dep qarap otьra ʙermej, sol zajьmdь taratuv çumьsьn osь ʙastan çyrgize ʙeryvi kerek. Zajьm aluvƣa mindetten gender çumьsqa osь ʙastan kirise ʙastasьn. Çalpьlьq savattanuv zajьmь mədenijet majaynьndaƣь asa maŋьzdь kyrdeli çumьstьŋ ʙiri ʙolmaq. Sondьqtan ʙul zajьmdь taratuv isine erekce kəŋil ʙəlinyvi kerek. Bul çumьsqa nem qurajdь at ysti qaravcьlьqqa qajtken kyndede çol ʙerilmevi qaçet.

Sav-çoj çumьsьnьŋ cep kəmsamol ujьmdarь, ʙul çəndede ylgili is istep ʙasqalarƣa ʙascь ʙolatьn ʙolsьn. Zajьm taratuv çumьsьna erekce kəŋil ʙəlsin. Kəmyvnijzim mektebi ʙolьp otьrƣan odaq orьndarьda ʙul çumьsqa savattь mycelerin tegis qatьstьra ʙilsin.

Bul çumьsqa oʙьlьsьmьzda eŋ ʙastap, qozƣavcь ʙolƣan Girijgərip caqtьsьnьŋ çumьscьlarь arasьnda, alƣacqь kyndərdin əzinde 22 mədenij əsker cьƣьp 4,900 saƣattьq zajьm taratьldь. Bulardьŋ kəpciligi qazaq çumьscьlarь, kəzirde çumьsqa kirisede ʙastadь. Mədenijet qurьlьsьn kəŋildegidej qolƣa qojьp, çoƣarƣь satьƣa kəteryv ycin, qalьŋ çumьscь, qalqozcьlar kəpciliginiŋ qatьsьnsьz çumьs ʙitʙejtindigi çurtcьlьqtьŋ esinde ʙolsьn. 7-əgyste ʙolƣan Rijdir mədenijet əskerleriniŋ ysileti Girijgərip caqtьsь çumьscьlarьnьŋ pikirin qoldap zajьm cьƣarьp əz ara 30 mьŋ saƣattьq zajьm taratpaq ʙoldь.

Cьƣьs Qazaƣьstan oʙьlьsь zajьm çəninde Qazaƣьstannьŋ ʙasqa oʙьlьstarьnan ʙurьn qozƣalьp otьr. Sondьqtan ʙastaƣan isti kəŋildegidej ajaqtatuv, oʙьlьstьŋ qalqь tegis savattь oʙьlьstar qatarьna qosuv çəninde ʙalceʙekce kyrese ʙilyvleri kerek. Oʙьlьstьq oquv ʙəlimi, kəsipciler odaƣь, kəmsamoldar kəmijteti sav çojuv zajьmьn cьƣarьp, onь tolьq taratuv isin tez arada qamsьz etetin ʙolsьn

Girijgərip caqtasьnьŋ çumьscьlarь ʙastaƣan ijgilikti isti ʙykil Qazaƣьstan ʙolьp ajaqtatuv kerek. Oquv aƣartuv kəmeserijeti men, əlkelik kəsipciler odaƣь“ kəmsamoldar kəmijteti sav çojuv zajьmьn cьƣaruv onь taratuvda çurtcьlьƣь ujьmdastьruvcь ʙoluvlarь qaçet.

Kyvzmin.

Bastavьc oquvdьŋ ʙarьsь nacar.

Cьŋƣьstav avdanьnda 32/33 çьlƣa mindetti ʙastavьc oqvƣa tartьlmaj. Oquv çasьndaƣь ʙalalar 1938. Avldarda 30 mektep ʙolmaq ʙunьŋ ʙir ʙəlimdi 12 eki ʙəlimdisi 13., yc ʙelimdisi5mektep.

Aavdandaƣь qalqoz çastar mektebinde ʙurьn 80 ʙalaʙar edi. endi 65 ʙala alьnʙaq. Bьjьlƣь kerekti muƣalimder 58. kəzirde avdanda 22 dej aq muƣalim ʙar, 20 camalь muƣalim çarmadn kyristen kelmek. Endi 16 muƣalim çetimsiz ʙunь tijisti onьnnan surap otьrmьz dejdi ʙiraq əli kelgen, oʙьlьstьq orьnnьŋ çibergen muƣalimi çoq.

Qajta cьŋƣьstavdan kelgen muƣalimderdi semejge ustap qalƣan mьjsalь Quttьmbet ulь taƣь ʙasqalarьn. Teginde ʙul sьjaqtь ʙaьmtanь oʙьlstьq partьja ʙaqьlav kəmijsijesi men çumscь qaracaruva enspeksijasь esine alar. Onь men qaʙat oʙьlьstьq‘ oquv ʙəlimi cьŋƣьstavdьŋ çetimsiz muƣalimderin qamsьz eterliktej ʙoluvьna kəŋil ʙəlinyvi qaçet.

Cьŋƣьstavdan kelip çasьrьnьp semejde qalьp ʙasqa çerge avьsьp çyrgender ʙolsa sol çerdiŋ oquv ʙəlimi arqьlь qajtarьluvь kerek.

Əlde ʙolsa da cьŋƣьstavda aldaƣь oquv çьlьna dajьndьq çumьsь nacar çoƣardaƣь oquv çasьndaƣь ʙalanьŋ sanь durьs emes. Sarƣaldaq avьlь alƣacqь məlmetin oquv çasьnda 500 ʙala ʙar dep ʙerse kejingi məlmetinde 225 aq ʙala ʙar ʙojьp otьr, çəne qalqozcьlardьŋ caruvacьlьƣьna oquv çasьndaƣь ʙalalardьŋ tolьq mektəpke qatьsuvьna qarap mektepterdi remonttav çumьsьda nacar .Bul avdanda ʙurnƣь 16 əkimcilik avьlonьŋ ʙarlьƣьnda, əz ara salьq pen salьnƣan mektep ʙar edi. Ol mektepter ruv çolь men salьnƣandьqtan otьrьqcьlandьruv isine ʙajlanьsь kəpciligi ʙьjьl pajdalanьlmaj dalada qalƣalь otьr.

Kezinde oquvdь ʙastav risine dajьndьq çumьsьn çyrgizyv ornьna kej ʙir muƣalimder əz ʙeti men çyr. Mьjsalь: Kylmen avьlьndaƣь Kecimʙaj ulь Sьzdьq uldarь turƣan tirekti mektep ʙar edi ʙarlьq terezesi sьnƣan icinde çьlqь yjezdep turatьn kərindi, əzderi qьdьruvda çyr çalƣьz ʙul emes osь sьjaqtь eŋʙek aqь,men purodekke muƣalim ʙolьp mindetin atqarmaj çurgender kəp, ʙьjьlƣь oquv çumьsьna erte ʙastan ʙascьlьq istev avdan atkəmdede ʙolmaƣan qaj avьldarda qaj qalqozdьŋ qasьnda qaj çerde mektep ʙoluv kerek, onda qanca ʙala oquvƣa lajьqtь, ʙul çənde oquv ʙəlimi men ʙirlesip istegen avdandьq raj pьlanniŋ ijneniŋ çasvьndaj isi çoq, Raj pьlan ʙastьƣь ьʙiraj ulь men ʙir tilci kəzetke çazьp qojьptı sol kim eken mətərijal çasajьn dep edim çoldas ʙolatьndarьn ʙarma dep kim kərngenge soqtьqьp ʙos ajƣaj men ol çyr.

Muƣalimderdi azьq-tylik pen qamsьz etyv çumьsь avdanda əlde çetkilikti emes. Muƣalimderdiŋ mezgilinde eŋbegin ʙeryv kezinde purodegin ʙeruv çaƣь ete nacar ʙolьp. Mьjsalь: 2-3 aj purotegin ala almaƣan **Kerejʙaj** ulь degenniŋ tijisti purodegin ʙermej avdandьq savda ʙəlimi ʙir nece kyn sandaltqan. Çalƣьz, ʙul emes sьnmuƣalimderdi osь kyjge tysirgen. Tipti kerek dese ʙul avdanda muƣalimdi çerege alьp qojuvƣa ʙolƣan ʙul sьjaqtь ʙassьzdьq aldь men avdan atkəmnen cьqqan Osь kemcinderdiŋ ʙarlьƣьda av. parьtkəmniŋ ʙujrasьnda talqьlanьp əz kynde çojьp muƣaminderdi azьq-tylik pen qamsьz etiyv çəninde tijisti orndarƣa çavaptьlьqtapsьrьldь. Endigiçerde avdandьq avldьq orndar ʙolьp əlevmet çurtcьlьq ʙolьp osь tapsьrьndьnь orndavisine çalpь at salьsuvь kerek.

Tilci.

Çumьscsь pəkyltetinʙaj ʙaialarь men toltьrdь

Əskemen qalasьnda Rijdir atьnan acьlƣan çumьscь pəkylteti ʙar, Onda **Eskendir dajьrʙaj ulь** degen oquv çumьsьna ʙasqaruvcь ʙolьp qьzmet istejdi. Zaʙuvc Eskendirdiŋ tabь ʙaj ʙolatьn. Sondьqtan 29 çьlь ulannan quvdalanьp əz ʙasь kənpeskege ʙir nece iret ilingen. Odan Eskendir **Qoŋьr qьjsaʙьj** ulь sьjaqtь keŋes zaŋьn ʙurmalaƣьc sottardь ьqʙalьna alьp, aman qutьlƣan ʙolatьn

Qazir sol tabьnьŋ çattьƣьna taƣь ʙaƣьp otьr. Oƣan dəlel əziniŋ çer avьp ketken atasь **Ajazʙajdьŋ qьzь** (ʙaldьzь) sarqь degendi turmьc, mьqtьʙaj degen ʙajdьn qьzdarьn taƣь ʙacqalardь çumьscь pəkyltetine alьp otьr. Bular ulan mekteperinen quvdalanƣan ʙaj qьzdarь edi. Ystip kədirdiŋ Eskendir muƣalim ʙaj ʙalalarьnan dajarlap otьr. Keŋes mektebiniŋ tərinen orьn alьp əziniŋ negizi ʙaj ʙalasь ekendigin ʙajlar ʙas pana ʙola alatьndьƣьn isi men kərsetip otьr. Kerek dese ʙul ʙaj qьzdarьn yjine çatqьzьp nqьtuvcь edi sonьŋьnan quvalaj ʙastaƣan soŋ ʙasqa çerge avьstьrьptь.

Endjgi çerde Eskendirdi alcaŋdata ʙeryvdiŋ ornь çoq. Ol kəzirgi çumьscь kəpirdiŋ qalqoz çumьscь ʙalalarьnan dajьndap ʙeretin adam emes. Sondьqtan Eskendirdi çumьscь pəkyltetiniŋ maŋьnan quvalav kerek. Tijisti orьndar tez tekserip qьzьl oqьtuvcьlar qatarьnan alastav kerek.

oq.

„SATSЬJALDЬ CЬƢЬS“

kəzetiniŋ sanьn 10 mьŋƣa çetkizejik

Kəzet taratuv çumьsьna qalьŋ çurtcьlьq qatьstьrьlsьn

Byl çəndegi salaqtьq tez çojьlьp, avdandьq avьldьq ujьmdar kəŋil ʙəletiŋ ʙolsьn

oʙьlьsta kəzet taratuv çumьsь ete nacar.

Kyn cьƣьs Qazaƣьstan oʙьlьsь caruvacьlьq-mədenijet çaƣьnan qazaqьstannьŋ aldьŋƣь qatardaƣь oʙьlьsьnьŋ ʙiri. Bul oʙьlьsqa 22-avdan qalalьq keŋester qarajdь. Nece mьŋdaƣan əndiris orьndarьna çumьscьlarь mьŋdaƣan qalqozcьlarь ʙar. Çyzdegen mektep-mədenijet orьndarьnda oquv çastarь ʙar. Mədenijet çaƣь kyn sanap əsip, ʙul çəndegi tilekteri kyn sanap əsip otьr.

Bizdiŋ oʙьlьsьmьzda „satsьjaldь cьƣьs“ kəzeti cьƣa ʙastaƣalь 5-6 aj camasь ʙoldь. Kəzettiŋ osь kynge dejin ʙykil oʙьlьsta taravь adam ajtqьsьz nacar. Kəzettiŋ maŋьzьn qalьŋ çumьscь qalqozcьlar tysidiryv, olardь kəzet aldьruv, qaʙar çazuv çumьsьna ʙavlьp ujьmdastьruv çaƣь çyrgizilmej keledi. Oʙьlьstan ʙastap təmengi avdan, avьldьq ujьmdarьmьz kəzet taratuv isine nem qurajdь qarap otьr. Keŋes orьndarьmьz kəzetti çurtqa tysindiryvdi ʙьlaj qojьp,aldь men əzderi oʙьlьsta qazaq kəzeti cьƣatьnьn ʙilmejtindigi ʙar. Oʙьlьstaƣь kəpcilik qьzmetcilerimiz qazaq kəzetin men sinip oqьmajdь.

Osьnьŋ saldarьnan ʙyki oʙьlьsqa qaraƣan avdandarda „Satsьjaldь cьƣьs“ kəzeti 3 mьŋƣana tarap otьr. Semejdiŋ avdanʙolьp turƣanda „Qьzьl Dala“ kəzetiniŋ elge tarajtьn (tijraçь) sanь mьŋƣa çaƣьnədi. Al kəzirde sol sanьnьŋ əzine çete almaj otьr. Bul ajtьlƣan pəkti avdandьq orьndarьmьzdьŋ kəzet tartuv çumьsьna qalaj qarajtьndьƣьn ajqьn kərsete alsa kerek.

kəzet ʙujьrasь ʙejqam otьr.

Qalada kəzet taratuv çumьsь avdandardaƣь sьjaqtь. Bykil qalada 366 dana kəzet taralƣan. Al ьсьnьna kelgende qalada 20 mьŋdaj çumьscь ʙar, munьŋ eŋ kem qojƣanda 50 pursenti qazaq çumьscьlarь. Onsoŋ qalada mektepterde 10 mьŋ oquvcьlar ʙer. Osьnьŋ ʙarlьƣьn eske alƣanda qazaq kəzetiniŋ 366 dana men toqtap turuvь, kəzet taratuv çumьsьnьŋ əz ʙeti men çyrip çatqandьƣьn kərsetedi. Bul çənde eŋ ʙastь qozƣavcь ʙolatьn orьn kəzet ʙujьrosьnьŋ əzi ʙejqam otьr. qalada qanca kəzet taraluv kerek, avdanƣa qanca taratʙaqcь edi. Kəzet ʙujьrasьnda munь ʙile tin çan çoq.

„Satsьjaldь cьƣьs“ kəzetin taratuv çəninde ic ʙir cara istemegen. Semejdegi iri əndiris orьndarьnda da kəzettiŋ taraluvь osьlaj:et kənʙьjanatьnda yjil ajьnda 123 dana, ʙьlƣarь zavatьnda 12 dana, zatonda 44 dana kəzet taratьlƣan. Munьŋ ʙarlьƣь kəzettiŋ çumьscьlar arasьna çəndi taralmaƣandьƣьn ajqьn kərsetip otьr. Kəzet ʙujьrosь kəzetke çazьluvcьlar „əzi kele çatьr“ dep senip qarap otьrƣandьƣьn dəleldejdi.

Sondьqtan qalada kəzet taratuv çəninde ʙudan ʙulajƣь çerde çumьstь ondajtьn ʙoluv kerek. Kəzet ʙujьrosь „Satsьjaldь cьƣьs“ kəzetin ʙasqa (oʙьlьstьq, əlkelik) kəzetter men ʙirdej taratьp, tьjraçьn kəʙejtetin ʙolsьn. Çoƣarƣь ajtьlƣan sьjрьlar kəzettin tьjraçьnьŋ ete təmem ekendigine tolьq dələl.

Endigi çerde kəzet ʙujrosьnьŋ salaqtьq istevi ylken qьlmьs yjtkeni kəzet kəpcilikti partьja men ykimet qavlьsьnьŋ maŋьna ujьmdastьruvcь, partьjanьŋ ətkir quralьnьŋ ʙiri. Munь əz ijesi qalьŋ çumьscь-qalqozcьlar arasьna durьstap taratabilmev-kəzettiŋ sajasьj mənin tysinʙevcilik.

Onsoŋ avdandьq partьja, keŋes orьndarьda əli tolьq kəŋil ʙəlgen çoq. „Satsьjaldь cьƣьs“ kəzeti çarьqqa cьqqan kyni aq ʙularƣa telegiram arqьlь qaʙar ʙerilgen. Amanat tapsьrьlƣan ʙolatьn. Sol çənde „osьnь istedik“ ʙir avdan çoq. Bəride çьm çьrt. Kəzettiŋ taralmaƣandьƣьn, avdandardьŋ tyk istemej otьrƣanьn-tysken materijaldьrdьŋ əzi aq dəleldejdi. Bir nece avdandardan (ʙes qaraƣaj, cьŋƣьs) tilcilerdiŋ çazƣan qaʙarьna qaraƣanda pocta orьndarь kəzetti mezgilinde ijesine tapsьrmajdь. Jə „kəringenniŋ qolьnda ketetin“ kərinedi.

Onsoŋ ʙizdiŋ oʙьlьsta 6-7 avdanqa qazaq kezetteri cьƣadь. Bulardьŋ kej ʙiri oʙьlьstьq kəzetti tanьp çete almaj keledi, „Satsьjaldь cьƣьsqa“ səl kəz ʙen qarap durьs ʙaƣalamaj otьr.

Endigi çerde „Satsьjaldь cьƣьs„ kəzetin taratuv çənindegi salaqtьq tez çojьlsьn. Oʙьlьstьq, avdandьq, ujьmdar, kezet ʙujrosь kəzet taratuv çumьsьna erekce kəŋil avdaratьn ʙolsьn. Ər ʙir avdan, avьlƣa ʙaqьlav sьjrьrь ʙerilip, sonь orьn davƣa kəpcilikti qatьstьratьn ʙolsьn. Kəzetti mezgilinde tijisti çerine tapsьrmaj, kəringenge ylesiretin pocta orьndarь tez tekserilip, çavapqa tartьlsьn. „Satsьjaldь cьƣьs“ kezetin oʙьlьstaƣь ər ʙir qat tanьjtьn çumьscь qalqozcьlar tegis aldьrьp oqьjtьn ʙolsьn. Bul ycin satsьjaldь çarьstь qoldanьp, kəzetke çazьluv navqanьn qьzuv tyrde çyrgizetin ʙoluv kerek. Syjtip oʙьlьsta cьƣьp otьrƣan „Satsьjaldь cьƣьs“ kəzetiniŋ tьjraçьn molajtьp, qalьŋ, çurtcьlьqqa tolьq çetkizetiŋ ʙolajьq.

Maqsut

Qoƣam mylkin talaƣandar urlaƣandar atuv çazasьna kesildi.

Seleʙedegi temir çol sotь Semenop, gendijin ʙastaƣan ʙandьlardьn (10 adam isin qaradь. Bular Seleʙe Poletaj Potanijno ьstansalarьnda eki iret çyk pojьzdarьn talaƣan pojьzdar dan 8 iret urlaƣan. Bandьlar ʙastьqtarь Semonop, Gendijin odaqtьq ortalьq keŋes kəmijtetiniŋ qavlьsь ʙojьnca atuvƣa kesildi.

Celeʙe avdannьŋ ekpindileri qoƣam mylkin saqtav tuvralь ykimet qavlьsьn maquldap tap ducpandarьn əsirese tьranьspьrttaƣь ʙandьlardь qalqoz qurьlьsьn ʙyldirmek ʙolatьn qulaqtardь ajamaj çazalavdь talap etip otьr.

Tyzetyv.

„S. C.“ tьŋ 9-əgvste cьqqan sanьndaƣь ʙas maqalanьŋ 2-ʙaƣananьŋ 47 çolьndaƣь „ər ʙir qalqoz çəne qalqozcьlar əz qoldarьndaƣь azьq zattarьn astьq dajьndavdьŋ ortalьqtan ʙerilgen çosparьn orьndьƣan soŋ ƣana keŋ tyrde ʙazarƣa sьtuvlarьna ʙoladь“ degen səjlemdi ʙьlaj oqьŋьzdar:

„Ər ʙir qalqoz çəne qalqozcьlar əz qoldarьndaƣь artьq astьqtarьn astьq dajьndav çosparь men tuqьm qorь çosparьn toltьrƣan soŋ, ortalьq partьja kəmijteti kərsetken 15-ƣьjnuvardan kejin qalqoz ʙazarьna satuvlarьna ʙoladь.

Çavaptь Redaktir Sersek ulь Ç.

Ответ. редактор САРСЕКОВ Ж.

Semejdiŋ gijologьja zerttev,

Enistijtytiniŋ təmendegi ʙəlimderine oquvcьlar alьnadь.

1. Metal zerittev,
2. Kəmir zerittev,
3. Suvdь zerittev.

Enistijtytqa 18 ʙen 35 arasьndaƣь ajel elkekter ʙirdej alьnadь. Bilimi 9 çьldьq mektep raʙpak ʙitirgen ʙolmasa çalpь ʙilimi sol mektepterdiŋ pьragirammasь men tanьs ʙoluvь tijis. Enistijtyt çanьnan raʙpak acьladь. Çoƣarƣь təmengi dajarlaƣьc ʙəlim negizgi yc ʙelimdi.

Raʙpaktiŋ dajarlaƣьc negizgi ʙəlimderide kəʙine qazaq ʙalalarь qalƣanьna avьropalьptar alьnadь. Bilimi: təmengi dajarlaƣьc ʙəlimine ana tilinde orьsca oqьj çaza ʙiletin kemi ekinci ʙəlim ʙitirgen ʙoluv tijis.

1-Negizgi ʙəlimine 4-ʙəlim ʙitirgen orьsca ʙiletin ʙoluv kerek. ekinci negizgi ʙəlimine altьncь ʙitirgen. 3-ʙəlimine 7-ʙəlim ʙitirgen ʙoluv tijis. Raʙpakka çumьscь qalqozcьlar muƣallim mamandardьŋ ʙalalarь alьnadь. Enistijtytke, raʙpakka tysyvcilerdiŋ arьzdarь ʙirinci əktəʙirge dejin alьnadь arьzdarь men ʙirge tegi çasь ʙilimi tuvralь çəne dərgerdiŋ avьrьp geologija zerittev mamandьƣьna çaramajtьn ʙolmajtьndьƣьna kyvələndirilgen ьspьrapkesi əskerlikke çatatьn çatʙajtьndьƣь tuvralь alƣan dəkyvmentiniŋ kecirmesi çənə əziniŋ sygireti ʙoluv kerek-

Tysyvcilerge təmendegi tyrde uƣьnьs ʙeriledi enistijtytke raʙpaqqa alьnuv ycin tekseryv aluv kəmijsilesinen ətkenderge çənə ər ʙir ujьmdardan kəmendiropke men kelgenderge iretine qaraj sətkesine 3 som (suvtocnij) təlenyvge.

Oquvƣa alьnƣandarƣa çataq yj ьstaloʙajdan as ʙeriledi. Yj icine ʙerilmejdi ьstuvdenitterge oquv iretine qarap 35 somnan 190 somƣa dejin istependije ʙeriledi. Qalada yii ʙarlarƣa çataq yj ʙerilmejdi.

Arьzdarьn tolьq ədirisi men təmendegi ədiriske çoldavƣa tijis: semej, Lenin kəcesi 1-nəmirli yj, geolngija zerttev enistijtyti.

Təçirijʙe çumьsьnda çyrgen ьstnvdenitter 1-əktəʙirden qalmaj semejde ʙoluv kerek.

Dereksija enistijtyt

№ 1—344

Çol saluvcьlar teqnijkəmine.

Esepci, məcijne ʙasuvcь, is çyrgizyvci

kerek

Eŋʙek aqь kelisyv ʙojьnca

Ədiris: Kəliʙan kəcesi 66-yj

№ 354—2

Zagət ьskettьŋ

Semejdegi kəntorьna tezinen təmendegi qьzmetkerler kerek sanaqcь, esepci, kəpcilik çumьsьna çavaptь orьndavcь qazaqtan kerek eki enispektir, ʙuƣaltirler təçirijʙeli mal dərigeri eŋʙek aqь kelisyv ʙojьnca pajək çumьscьlar men ʙirdej.

Oʙl. zagət ьskot,

№ 355—2

Ylʙijniskij g.e.s. əndirisine ər tyrli mamandьƣь ʙar çumьscьlar, qara çumьscьlar kerek çol qaraçatь azьq-tylik ʙeriledi ʙarƣan çerinde pəter yj, pəjək ʙerilip turadь. ʙaruvcьlar saƣat 9-dan 3-ke dejin mьna təmendegi ədiristen ʙilyvge ʙoladь. telepon nəmiri 2-25, Çumьscьlar cьjnavƣa çiʙerilgen əkil Orlop.

№ 348—1

Geologija zerttev enistijtytine

Qatcь, ʙuƣaltьr. caruva meŋgeryvcisi, məcijne ʙasuvcь, sanaqcь, is çyrgizyvci kerek, Ədiris: Lenin kəcesi 1-yj.

Enistijtyt derektiri: № 351—2

Semej degi əkyvcerke teqnijkəmine, çəne dəri-dərmek çasajtьn (parmatseptijceskij) ʙəlimine ʙir çьldьq əkyvcerke dajьndajtьn kyriske oquvcьlar alьnadь alьnuv tərtiʙi: dəri-dərmek çasajtьn ʙəlimine 6 ʙəlim ʙitirgen, dajarlaƣьc ʙəlimine kyriske 4-ʙəlim ʙitirgender ʙoluv tijis.

ʙilimi, çasь, tegi, den savlьƣь tuvralь ьspьrapkelerimen əziniŋ 2 sygiretin ətinicin 1-sentəʙirge dejin kəmenterni kəcesi 51-yjdegi teqnijkəmge çoldavƣa ʙoladь.

№—345—1

Et kymʙьjnatьna.

ynemi qьzmet istejtin ʙuƣaltьr kerek. aqь kelisyv ʙojьnca, pajək çumьscьlar men ʙirdej, tilevciler saƣat 9 dan 5-ge dejin avьzca qaƣaz arqьlь səjlesyvge ʙoladь. telepon nəmiri 5-33, 5-72, 5-40

et kəmʙьjanatь.

328-8

Oʙl purom terikke,

ynemci, sanaqcь, ʙuƣalterler kerek. eŋʙek aqь kelisyv ʙojьnca, ədiris: məksim-gərkij kəcesi 24-yj.

oʙlpurom terik.

№-325-1

„gəsmetirobes“ tьŋ əlkelik ʙazьna ynemi qьzmet istevge əndirme ʙuƣaltiri, təçirijʙeli esepci kerek. eŋʙek aqь kelisyv ʙojьnca.№-3 54-2

Et kəmʙьjnatьna

orьsca qazaqca çaqsь ʙiletin is ʙasqaruvcь arqьjʙaryvs, 2 is çyrgizyvci

kerek

aqь kelisyv ʙojьnca tilevciler is ʙasqaruvcьdan ʙilyvge ʙoladь.

Telepon № - 5-72

№—310-3

Əʙijz kitap sentiniri

„Yvlijanoʙьskij“ degi klneçnij teqnijkəmge istyvdenitter alьnadь, Bilimi 7-ʙəlim ʙitirgen qazaq azamattarь ʙolsьn qaj çən men ʙaruv tuvrasьnda Lenin kəcesi 54-yjge kelip ʙilsin.

№ 2— 308

Semejdegi mal dergerlik mekteʙine 32-33 oquv çьlьna oquvcьlar aladь.

Mektepke ʙьjьl qazaq ʙalalarь ƣana alьnadь. 1-kyriske tysetinder 6-ʙəlim ʙitirgen ʙoluv kerek. Dajarlaƣьc ʙəlimine 3-4 ʙəlim ʙitirgender alьnadь.

Mektepke tysetinder 1-sentəʙirden qalmaj arьzdarьn tysiŋyv kerek.

Cьƣьs oʙьlьsьndaƣь avdandardьŋ ʙərine nusqav ʙerilgen.Mektep ʙastьƣь:

№ 322—2

Cьƣьs kijno tьjatьrьnda

„ƏKTƏBIR“ 30 əgyste	**Satьlƣan aran** 6 ʙəlimdi dьramь
„ZƏRƏ“ kijno-tijatьrьnda 30	**Tastaƣь çьr** 6 ʙ. dьrama
„ÇUMЬSCЬLAR“ kijnosь 30 əgys	**Əŋer kerinis** 5. ʙ.
PURELETKIJNO 30 əgyste	**Sizdiŋ tanьsьŋьz** 6 ʙə. dьrama

QALA-BAQCASЬNЬŊ

Kijnosьnda.

30 əgyste

Ormandь çaqtar

6 ʙ. dьramь

Sьjanьs kecki saƣat 7-9 da ʙastaladь.

Гор. Семипалатинск Типография «Прииртышской Правды».

Уполномоченный Казглавлито 21.